

II
11.869

D-r CH. H. LAUGIER

NOTIUNI

ASUPRA

GEOGRAFIEI MEDICALE a ROMÂNIEI

— cu trei planşe în text —

CRAIOVA

Tipo-Litografia Națională Ralian și Ignat Samitca

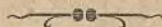
1902.

*Donat. Facult. de Medicina "Stat. univ.
geografii din partea anatomiei
L. Langier"*

NOTIUNI

ASUPRA

GEOGRAFIEI MEDICALE A ROMÂNIEI

BIBLIOTECA MUNICIPALĂ
CRAIOVA

D-^r CH. H. LAUGIER

NOTIUNI

ASUPRA

GEOGRAFIEI MEDICALE a ROMÂNIEI

— en trei plaușe în text —

BIBLIOTECA MUNICIPALĂ
CRAIOVA

C R A I O V A

Tipo-Litografia Națională Ralian și Ignat Samitca

1902.

1110ca

N'am pretențiunea a da la lumină o scriere completă asupra Geografiei medicale a țării.

Mi-ar trebui pentru aceasta zeci de ani de muncă și de experiență.

Totuși am citit, am cercetat, am observat, pe cât am putut, cea-ce se referă la Geografia noastră medicală și dacă această lucrare, poate presenta oare-cari lacune, va avea cel puțin meritul de a fi prima la noi în țară.

Intr'adevăr, dacă exceptăm conferința ținută de d-l d-r I. Felix înaintea societății geografice din București, asupra acestui subiect, nu găsim, pe terenul literaturii medicale, de cât scrieri răslețe, pe cari am căutat a le aduna într'un mănunchi: «Noțiuni asupra Geografiei medicale a României».

Intr'un stil concis, am cercat a oglindi starea actuală a populațiunei române din punctul de vedere sanitar, relevând progresele realizate.

M'am folosit în deosebă pentru alcătuirea acestei lucrări de scrierile eminentului dr. prof. I. Felix,—de scrierile și consiliile distinsului profesor dr. Petrini-Galatx și dr. I. Ștefănescu, — de scrierile mult apreciate ale

d-lor P. S. Aurelian, dr. Istrate, dr. Manolescu etc.,—și de amabilitatea d-lui N. T. Ionescu, care, cu o rară bună-voință, mi-a pus la dispoziție toate datele statistice de cari aveam nevoie.

Imi fac deci o deosebită plăcere și datorie de a le exprima aci mulțumirile și recunoștința mea.

Dr. Ch. H. Laugier.

Craiova, 1902.

I.

Geografie Fizică și Geologie

Situată între $43^{\circ} 37'$ și $48^{\circ} 17'$ latitudine N, și $20^{\circ} 7'$ și $27^{\circ} 19'$ longitudine E. România ocupă o suprafață de 131,357 kil. p.

Așezată la nordul peninsulei balcanice și la sud-estul Europei, formează aproape un semicerc, limitată fiind la nord și la nord-vest de Carpați. La vest și la sud are ca limită Dunărea, la est Marea Neagră și Prutul, care în parte este navigabil și care o desparte de Rusia.

România ocupă deci toată partea situată între Carpați și Dunăre de o parte, Carpați și Prutul, întinzându-se până la Marea Neagră de altă parte.

În această suprafață se găsesc trei regiuni bine definite: Regiunea munților, a dealurilor și a șesurilor.

A. *Regiunea Munților.* Această regiune este exclusiv formată de cercul Carpaților, care se desfășură pe o lungime de 1500 kilometri, formând mai multe masive imponente, întretăiate de văi profunde, prin care trec numeroase cursuri de apă. Foarte diferiți de Alpi și Pirinei, zice D. Theodoru ¹⁾, cu toate că originea lor datează aproxima-

¹⁾ Grande Encyclopedie art. Roumanie.

tiv din aceeași epocă, Carpații au o individualitate, care se poate defini prin acea că formele de munți mijlocii ast-fel cum se întâlnesc în masivii Vosgilor sau a Boemei, se află în Carpați până la o foarte mare înălțime, iar formele de munți înalți nu apar de cât ici coalea în câte-va masive izolate unele de altele.

Masivele cele mai importante sunt: *Vulcana, Parângul, Făgărașul, Bârzei, Oituzul, Tarcău, Ceahlău* etc.

Atitudinea acestei regiuni este minimum de 700 m. și atinge până la 2500 m. în piscurile cele mai înalte, ast-fel avem: *Caraiman* 2495 m. *Negoiu* 2536 m. *Visleamare* 2520 m. *Surul* 2288 m. *Păpușea* 2400 m. *Parângul* 2520 m. *Ceahlăul* 1900 m.

Inclinația solului în această regiune este de 4—15 metri pe kilometru.

Terenurile geologice, cari se găsesc în această regiune sunt foarte variate, ast-fel:

Era Arhaică sau primordială este reprezentată în munții Mehedințului, Gorjului și Dorna din Suceava.

Găsim urme de formațiuni datorite *Erei primare* în munții de la Vênciorova și din districtul Neamțu.

Era secundară se găsește cu abundență:

Sistemul jurasic este foarte răspândit în Muscel, Dâmbovița, Prahova și ceva mai puțin în Gorj și Mehedinți. Carpații din Suceava dătoresc în parte formațiunea lor sistemului triacic. Se găsește de asemenea în abundență terenuri cretacee în districtele Muscel, Prahova, Buzău și Dâmbovița.

Era terțiară și mai cu seamă *Eocenul* a contribuit la formațiunea piscurilor, cari se regăsesc în Vâlcea,

Râmnicu-Sărat, Prahova și aproape în toți Carpații Moldovei. *Miocenul* se găsește în abundență aproape peste tot.

Aspectul acestei regiuni este foarte pitoresc prin numeroasele piscuri acoperite de zăpezi, prin pădurile seculare de brați, prin văile adânci, prăpăstiile și rîpele abrupte în fundul cărora curg pâraele spunegânde cu un sgomot delicios.

B. *Regiunea dealurilor*. Accidentele de teren, atât de bine pronunțate în regiunea munților, merg atenuându-se încetul cu încetul, cu cât ne apropiem de Dunăre. Intr'adevăr în această regiune nu mai întâlnim de cât numeroase coline, cari, dirigindu-se către regiunea șesurilor, perd din înălțime și din număr. Nu există limite riguroase, între cari să se coprindă această regiune:—la nord continuă regiunea munților, iar ca limită inferioară, i-am putea da o linie, care ar trece aproximativ la distanță egală între Carpați, pe de-o parte Dunărea și Prutul, de alta; linie care ar împărți ast-fel în două, teritoriul în toată lungimea sa.

Altitudinea în această regiune variază între 500—700 metri, iar inclinația solului este de 5-7 metri pe kilometru.

Terenurile din această regiune, cari sunt mai cu seamă de formațiune pliocenică, conțin multă argilă, gres, marnă și nisip.

C. *Regiunea șesurilor*. Intre ultima regiune descrisă, Dunărea, Prutul și Marea Neagră, se întind câmpii imense de formațiune *quaternară*. Toată această regiune, afară de mici excepțiuni, cum sunt terenurile nisipoase ale Bărăganului, este acoperită de o mare cantitate de humus, căreia se datorește marea fertilitate a solului.

Partea inferioară a acestei regiuni — partea joasă — e acoperită de alungul Dunărei de o mulțime de lacuri, bălți și mlăștini. Către delta Dunării, către litoralul Mărei Negre în special, locurile băltoase și mlăștinoase sunt în și mai mare număr. De alungul părții nordice a Dunării se găsește o serie de coline variind între 40—100 metri înălțime.

Cu multă probabilitate acestea formează în vechime malul stâng al Dunărei.

Unii autori consideră această parte ca o regiune deosebită, descriind-o sub numele de *Terasa Danubiană*. Oricum ar fi, aceste coline, ne formând o serie continuă, permit cu ușurință îngrămădirea de ape stătătoare, datorite în mare parte ploilor și deselor revărsări de ape. Principalele mari lacuri putem cita: *Nedeea*, *Balta popi*, *Potelu*, *Suhaiul*, *Lacul Grecilor*, *Boian*, *Călărași*, *Brateș* etc.

Dunărea care percurge în România o distanță de 950 kilometri, are la porțile de fer (Vêrciorova) o lățime de 500 metri și atinge la Giurgiu cea mai mare lățime de peste 1500 metri. Adâncimea sa variază între 10—40 metri.

După *Vivien de St. Martin*, *Dunărea* cără în Marea Neagră aproape 9000 de metri cubi de apă pe secundă, iar după calculile *Inginerului Hartley*, 9180 m. c. De două ori pe an, primă-vara și toamna, fluviul e supus revărsării, alimentând ast-fel numeroasele bălți și lacuri arătate mai sus.

Delta Dunărei, formată prin trei brațe, *Chilia*, *Sulina* și *Sf. George*, acoperă o suprafață de 2676 k. m. p., suprafață mlăștinoasă, insalubră și aproape nelocuibilă.

Brațul Sulina însă, a fost asanat și a devenit navigabil, grație lucrărilor Comisiunii internaționale a Dunărei, transformându-se azi acest fluviu în calea cea mai directă care leagă Europa centrală cu Asia prin Marea Neagră, fără a mai avea de temut ceea-ce constata *Malte-Brun* acum vre-o câte-va decenii de ani «stânci, nisipuri, garnisoane turcești și ciumă.»

Brațul Chilia este aproape complet obstruat de nisip, dând loc ast-fel la formarea multor brațe secundare, cari nu ajung de cât cu greutate până la Mare.

Brațul Sf. George nu este navigabil de cât în parte și numai pentru ambarcațiuni ușoare.

Aceste trei brațe formează două mari insule: Sf. George și Letea, locuite numai în timpul pescuitului, care dă rezultate foarte fructuoase în aceste părți. Slaba înclinație a albiei Dunării 0,45 pe kilometru—este cauza depozitelor care se formează la gurile sale. *Elisée Reclus* socotește că pământurile, depuse de acest fluviu la gurile sale, echivalează pe fie-care an cu un teritoriu de 6 kilom. pătrați întindere și de 10 metri adâncime. E ușor de înțeles ce focare importante de paludism sunt aceste terenuri noi formate de nisipuri și de humus.

Afluenții Dunărei, cari rezumă aproape toate râurile mari ale României, sunt: *Jiul* 260 k.m. *Oltul* 600 k. m. *Argeșul* 290 k. m. *Ialomița* 330 k. m. *Siretul* 500 k. m. *Prutul* 750 k. m. Acesta din urmă, care este cel mai important afluent al Dunărei are o lățime de 50—80 m. și o adâncime de 2—6 metri. Cursul acestor ape este repede și sinuos. Numeroasele ploii, cantitățile mari de zăpadă ce se formează în munți, înclinația prea mare

a terenului și adâncimea aproape nulă a albiilor lor, sunt cauzele frequentelor revărsări și inundațiuni produse de aceste râuri.

Litoralul Mărei Negre, care pentru România nu este de cât de 234 kilometri, este foarte jos și mlăștinos, dând naștere la numeroase lacuri, cari comunică cu Marea *Ranzelm*, *Golovița*, *Suneica*, *Sinoc* a căror apă este sărată.

Lacul *Babadag* și *Fusan* primesc apă dulce.

II.

Clima

N. Suțu, C. Davila, P. S. Aurelian, Comisiunea europeană a Dunărei și în ultimul timp savantul Director al Institutului de Meteorologie *St. Hepites*, sunt cei cari au cercetat și au reușit a culege date exacte asupra climei în România.

În genere, iarna este foarte friguroasă, primăvara ploioasă, vara cu călduri destul de mari și toamna splendidă. Cu toate că frigul în timpul iernei și căldura în timpul verii sunt foarte mari, temperatura României este continentală iar nu excesivă, cum s'ar părea la prima vedere și cum o pretind mulți autori, căci cu toate că primăvara e relativ scurtă, iar toamna destul de lungă nu există tranșiuni brusce între diversele sezoane.

Se știe că latitudinea mijlocie a României este aceeași ca a nordului Italiei și cu toate acestea nu avem nici o dată clima dulce a acestei țări. Explicația se poate găsi ușor: vânturile calde venite de la sud, împedecate fiind de Balcani, ajung cu multă dificultate până la noi, cari nu primim de cât vânturile reci și aspre venite de la nord.

Afară de mici variații datorite diferenței de altitudine,

temperatura este de obicei generală pentru toată țara. În regiunea munților, de și mai scădută, temperatura este însă mai constantă și nu prezintă variațiuni atât de accentuate ca în regiunea șesurilor.

Temperatura mijlocie a anului este de $+10^{\circ} 61$ c, în cursul lunii Ianuarie $-3^{\circ} 71$ c, iar în Iulie $+22^{\circ} 09$ c.

Temperatura mijlocie a iernei este de $-1^{\circ} 18$ c, a primăverii $+10^{\circ} 28$ c, a verii $+20^{\circ} 95$ c, și a toamnei $+11^{\circ} 60$ c.

De la 1885 la 1888 D. Hepites a găsit, ca mijlocie extremă a temperaturii maxime, luna Iunie 1887 cu $+31^{\circ} 07$ c, iar mijlocia minimă, în luna Ianuarie 1888 cu $-14^{\circ} 38$ c.

Temperatura maximă absolută în acelaș interval, a fost observată la 25 August 1887 cu $+40^{\circ}$ c, iar temperatura minimă absolută la 4 Ianuarie 1888 cu $-30^{\circ} 5$ c.

Zilele de vară, care trec de 25° c, sunt aproximativ 116 pe an pentru toată țara.

Această cifră însă, variază foarte mult după diferitele localități, ast-fel în regiunea șesurilor se poate des observa până la 120 de zile de vară pe an, pe când în regiunea munților, în Sinaia de ex., nu se numără mai mult de 16 asemenea zile pe an.

Numărul zilelor de iarnă, temperatură sub 0° —Ghiață—sunt aproximativ de 110 pe an.

Temperatura mijlocie a solului este la 0.30 c, de adâncime de $11^{\circ} 5$ c, de $11^{\circ} 6$ c, la 1 m. 20

Marea Neagră nu are o influență prea sensibilă asupra temperaturii, ea însuși fiind de alminteri lipsită de curenții calzi ai celor lalte mări, totuși temperatura Do-

brogei se resimte de apropierea ei, căci temperatura ier-
nei nu este acolo de cât de $+0^{\circ}$ c, iar numărul zilelor
de vară este mai mare, pe când cele de iarnă sunt mai
puține de cât în restul țării.

Aci temperatura maximă a fost de $+35^{\circ}$, iar tempe-
ratura minimă numai de -20° în intervalul de la 1885
—1888.

Ploile și zăpezile sunt în genere destul de abondente
în România. În Mai și Iunie cade cea mai mare canti-
tate de apă, iar în Ianuarie cea mai mare cantitate de
zăpadă. Aproximativ plouă pe an timp de 556 ore 37' o
cantitate de 627, 8 m. m.

Această medie variază după regiuni, ast-fel regiunea
munților primește 700—1000 m. m. de apă pe an, re-
giunea dealurilor 400—600 m. m. pe când partea infe-
rioară a Moldovei, Dobrogea și Bărăganul nu primesc de
cât 300—400 m. m.

Presiunea atmosferică este în termen mediu de 754,
11, cea maximă de 776,6, iar minimă 733,3.

Vânturile ce suflă în România sunt:

Crivățul, vântul nordului,—E N E e cel mai frequent.
El este uscat, rece și vine din spre Rusia și Siberia.

Austrul vine de la Adriatică—O S O—e cald și în-
cărcat de vaporii de apă.

Băltărețul vine din spre Marea Neagră E S E, este de
asemenea încărcat de vaporii de apă.

Zefirul suflă foarte rar în România.

Media forței vânturilor este de 4 m. pe secundă, Cri-
vățul atinge câte o dată 25—26 m. pe secundă.

III.

Demografie

Nu posedăm date precize pe cari ne-am putea baza pentru a cunoaște numărul exact al populațiunei în regat.

De mai multe ori s'au făcut încercări de recensămînt, rezultatele cari au dat nu sunt însă destul de satisfăcătoare în privința exactității. În 1848 s'a socotit că ar exista în România 3,578,951 locuitori, în 1854 s'a găsit cifra rotundă de 4,000,000.

Abia sub domnia prințului Cuza, ne spune D. D-r I. Felix, se organizează biurouri statistice la București și Iași.

Pentru anii 1859—1860 aceste două biurouri au găsit că populația țarei se urcă la 4,424,961 locuitori.

Un recensămînt este ordonat de către Ministrul de Finance în 1885 și se găsește 4,648,123 locuitori. În acelaș an *D. Rădulescu* demonstrează că această cifră nu este exactă și dă 5,233,780 ca număr total al populației.

La 1 Ianuarie 1888 Direcția Generală a Serviciului Sanitar socotește că în România se aflau în acea zi 5,475,400 locuitori, iar la 1 Ianuarie 1889—5,336,384 locuitori.

D-l A. Sturdza, ale căror calcule par mai riguroase, dă ca cifră totală a populațiunei trăind în România în anul 1890, numărul de 6,100,000 locuitori. între cari găsește 4,800,000 ortodocși, 154,000 Catolici și Protestanți 500,000 Evrei și 43,000 Mahometani. *D-l Dr. Felix* socotește că la începutul anului 1891 existau în România cel puțin 5,640,681 locuitori.

Recensămîntul din luna Decembre 1884 dă un total de 5,406,249 locuitori.

Luând drept exactă această cifră, *D-l Dr. Felix* adăogând excedentul nașterilor asupra morților, din anii următori, ajunge a găsi că la finitul lui Decembre 1897, țara număra cel puțin 5,631,433 locuitori, fără a ține seama de numărul destul de însemnat al emigrațiunilor.

Ultimul recensămînt făcut în anul 1899 găsește că populația totală a regatului român este de 5,912,520 de suflete.

Dacă admitem exactă cifra dată de *D-l Dr. Felix* pentru anul 1897 și dacă urmăim modul *D-sale* de a socoti, găsim: La finele anului 1897—5,631,433 locuitori.

În anul 1898 am avut:

178,199 nașteri în comunele rurale

36,781 » » » urbane

214,980 nașteri în toată țara.

Și 125,678 morți în comunele rurale

29,739 » » » urbane.

155,417 morți în toată țara.

Făcînd diferența găsim deci că la sfîrșitul anului 1898 existau în țară cel puțin 5,690,996 suflete.

În anul 1899 am avut:

210,887	nașteri	în comunele rurale
39,431	»	»
	»	» urbane
250,318	»	» toată țara
Și 133,979	morți	în comunele rurale
30,921	»	»
	»	» urbane
164,900	»	» toată țara.

Făcând diferența găsim deci că la sfârșitul anului în 1899 existau în țară cel puțin 5,776,414 suflete.

Cum vedem această cifră nu este de parte de cifra găsită prin recensământul oficial din 1899 și dacă ținem seamă că în numărul aflat de noi nu sunt trecute imigrațiunile, vom vedea că cifra dată de recensământ se poate socoti ca destul de exactă.

Ca cifră rotundă am putea deci admite astăzi, fără a ne depărta prea mult de adevăr, că populațiunea totală a României se urcă la 6,000,000 locuitori, ceea ce revine la 46, 1 locuitor de kil. m. patrat. ¹⁾

Populațiunea română însă, nu este limitată numai de fruntariile țării, ast-fel mai găsim Români în Ungaria (aproape 3,000,000), în Basarabia (1,000,000), în Macedonia (1,000,000), în Serbia (150,000), în Bulgaria (100,000), în Grecia (30,000), ceea ce în total urcă cifra populațiunei române la peste 11,000,000 suflete.

Patru cincimi din totalitatea populațiunei în România trăește la țară, o cincime numai la oraș, într'adevăr re-

¹⁾ După ultimul recensământ din Decembre 1899 ar fi 45 locuitori la un kilom. □ (D-r. Colescu).

censământul din 1899 a găsit că populațiunea orașelor ¹⁾ se urcă abia la 889,231 locuitori, pe când populațiunea de la țară la 5,023,289 locuitori.

Din punctul de vedere al naționalităților și al religiilor D. P. S. Aurelian dă pentru anul 1886 următoarele cifre :

Naționalități diverse în România

28136	Austriaci
9545	Greci
3658	Prusiaci
2823	Englezi
2706	Ruși
2635	Francezi
167	Italiani
569	alte naționalități.

Restul populației era format din români, printre cari se numărau 300,000 țigani.

Ca religie la aceeași dată dânsul găsește :

45152	Catolici
28903	Protestanți
8178	Armeni
8375	Lipoveni
134168	Israeliti
1323	Mahometani.

Restul populației practicau religia ortodoxă.

După calculele noastre, luând ca punct de plecare că există 6,000,000 locuitori în România, găsim :

¹⁾ București 282071, — Iași 78067, — Galatz 62678, — Brăila 58392, — Craiova 45438, — Ploesti 42687, — Botoșani 32193.

Din punctul de vedere al naționalităților :

Români	90— %
Evrei	4.75 %
Țigani	1.85 %
Bulgari	1— %
Unguri	0.80 %
Ruși și Slavi	0.75 %
Armeni	0.53 %
Greci	0.12 %
Alte național.	0.20 %

Din punctul de vedere al religiei :

Ortodoxi	93.70 %
Mosaici	4.50 %
Catolici	1.05 %
Protestanți	0.50 %
Lipoveni	0.20 %
Mahometani	0.05 %

Nupțialitatea

Proporțiunea căsătoriilor este azi în România în termen mediu de 8‰ pe an.

Ca pildă vom lua dupe datele serviciului sanitar 3 ani și anume :

Anul	No. total al căsătoriilor	In comunele rurale	In comunele urbane	Media la o mie loc.
1895—	43228	36939=85.5 %	6289=14.5 %	8 ‰
1896—	47230	40745=86.2 %	6485=13.7 %	8.5 ‰
1897—	41387	35021=84.6 %	6366=15.3 %	7.5 ‰

Dacă comparăm aceste cifre cu cele de mai jos găsite de D. Bibicescu ¹⁾ pentru anii 1870—1877.

Anul	No. total al căsătoriilor	Media la o mie locuitori
1870	30,819	6. 2
1871	28,010	5. 6
1872	35,872	7. 2
1873	29,257	5. 9
1874	30,926	6. 2
1875	32,971	6. 6
1876	31,565	6. 3
1877	29,312	5. 9.

1870—1877 media generală la o mie de locuitori =6.2.

Vedem că relativ în puțin timp pe acest tărâm am făcut sensibile progrese.

E de dorit ca progresul să devie și mai accentuat, căci n'am ajuns până acum a avea de cât media, care există în Franța și știm cât de puțin privilegiată este această țară pe acest tărâm. Totuși noi stăm mai bine, căci pe când acolo nu sunt de cât 23 de nașteri la mia de locuitori, noi avem 44.27 adică o medie de 5 nașteri la o căsătorie.

Examinând cu atenție tablourile de mai sus ne frapază diferența excesivă ce vedem între numărul căsătoriilor la țară și în orașe. Aceasta este de sigur datorită marilor dificultăți de cară se isbesc orășenii în lupta lor pentru existență, prostituțiunei și concubinagiului.

¹⁾ D-r C. Istrate: O pagină din Istoria Contemporană (1880).

Din punctul de vedere al religiei ¹⁾ căsătoriile se împart ast-fel:

In comunele rurale

	Ortodoxi	Alte religii creștine	Mahometani	Evrei
1895	96.31%	23.38%	0.07%	1.21%
1896	97.09%	1.82%	0.04%	0.94%
1897	96.65%	2.38%	0.03%	0.93%

In comunele urbane

	Ortodoxi	Alte religii creștine	Mahometani	Evrei
1895	73.23%	6.3%	0.5%	19.2 %
1896	72.5 %	9.7%	1 %	16.6 %
1897	67. %	11.3%	0.94%	20.67%

Natalitate

Pe un period de 8 ani de la 1870—1877, D-nul Bibicescu. ²⁾ a găsit, că natalitatea în România nu era de cât 3.04%. Această proporție i se părea cu drept cuvânt excesiv de mică.

Probând cu cifre, dete alarma și descrie în cele mai negre culori viitorul acestei țări, dacă cei în drept nu se vor grăbi a lua energice măsuri de îndreptare.

D-l Dr. Felix confirmă aceste date, găsiind pe timpul de la 1867 la 1876 o medie a natalității în România de 30 la 1000 locuitori.—Și ast-fel în acele vremuri România, în privința natalității venea abia a 13-a pe lista statelor Europei!

¹⁾ Dr. I. Felix.—Op. cit.

²⁾ Dr. C. Istrate. Op. cit.

Din fericire, grație cu multă probabilitate stărei de prosperare a țarei, previziunile pesimiste formate de diferiți autori din acea epocă, nu par a tinde spre realizare. Intr'adevăr, în decurs de 20 ani, starea s'a ameliorat în așa punct în cât azi România ocupă al 3-a rang pe lista statelor din Europa cu o natalitate de 44,27‰ de locuitori.

Nu este întrecută în această direcție de cât de Rusia care are 48‰ și Ungaria cu 44.80‰ de nașteri.

În anul 1895 natalitatea a fost de 44.20‰, în 1896 de 44.22‰, în 1897 de 44.41‰ de locuitori.

Ca și acela al căsătoriilor, numărul nașterilor este mult mai mare la țară de cât în oraș.

Din punctul de vedere al religii, găsim în raportul general al serviciului sanitar pe 1897 următoarea proporție.

	Ortodoxi	Catolici	Alte religii creștine	Musulmani	Evrei
1895	94.60‰	2.19‰	0.71‰	0.65‰	4.65‰
1896	91.84‰	2.14‰	0.71‰	0.60‰	4.68‰
1897	92.18‰	2.16‰	0.70‰	0.62‰	4.33‰

În ceea-ce privește sexul, proporția este de 52‰ băieți și 48‰ fete.

Proporția copiilor naturali este în termen mediu de 6‰ și al copiilor găsiți de 0.1‰.

Numărul acestor copii este mai mare la țară de cât la orașe, totuși nu trebuie să uităm a menționa că orașul București înscrie pe fie-care an 25‰ ast-fel de copii, din totalitatea nașterilor ce presintă.

Mortalitatea

Avem o mortalitate relativ destul de mare. Aceasta se datorește de sigur în primul rând proporțiunei destul de mare a natalității ce presintă țara, căci cu cât nașterile sunt mai numeroase, de obicei și decesele sunt în mai mare număr; vîrstă de 0—1 an fiind cea care furnizează, în toate părțile, cel mai mare contingent mortalității. Trebuie însă în căutarea cauzelor producătoare ale acestei mortalități să nu uităm a menționa în primul rînd relele condițiuni igienice, în care se află încă locuitorii țării, în special cei de la sate.

Țăranul român, neștiind să scoată resursele necesare vieții sale de cât prin cultura pămîntului, și ne posedând încă spiritul de economie, e ușor de înțeles că în anii de proastă recoltă sărăcia devine mare între populație și 'l împiedecă ast-fel a'și procura chiar cele mai necesare mijloace de trai. Miseria, odată intrată în casa săteanului, e însoțită inevitabil de tot cortegial său, compus din maladii de tot felul, cari dacă nu dau moartea imediat lasă totuși urme, slăbind organismul celui afectat.

Dar printre maladii, cele care contribuiesc mai mult la mărirea mortalității, sunt de sigur maladiile epidemice, cari găsind admirabile locuri și organisme pentru dezvoltarea lor, se ivesc adesea cu atîta intensitate în cât ravajile produse sunt îngrozitoare.

Și rēul cel mai regretabil este, că față de aceste epidemii, medicul însărcinat cu combaterea lor, mai că nu poate face aproape nimic, fie din cauza imposibilității în care se află de a aplica mēsurile preventive, ca izolarea și desinfecția, fie din lipsa de mijloace sau din opunerea

și îndărătnicia, de care se isbește încă prea adese-ori la țeranul ignorant.

În termen mediu mortalitatea este de 29—30‰, comunele rurale producând 81‰ iar orașele 19‰.

Din punctul de vedere al religiei la 100 decese sunt:

Ortodoxi	92.
Catolici	2.90
Protestanți	0.28
Armeni	0.09
Lipoveni	0.29
Mahometani	0.65
Evrei	3.23.

Ca în toate țările și la noi mortalitatea este mai mică printre evrei, ast-fel pentru a nu cita de cât un singur exemplu, dat de D-l Director al Serviciului Sanitar în 1897, găsim că: în 1889, în 10 orașe ale Moldovei unde se știe că sunt mai mulți evrei, găsim un excedent de nașteri + 209 la evrei, pe când restul populației suferă un deficit de nașteri asupra morților de—734.

Cu tot numărul mare al deceselor, dupe deducerea lor din numărul nașterilor, găsim în fie-care an un excedent de 13.44‰ de locuitori: deci, fără să ținem seama de emigrațiunile continue, numărul locuitorilor din România sporște pe fie-care an cu cel puțin 13.44‰ de locuitori. Această proporție clasează țara, printre națiunile cele mai favorisate.

Vârsta, care dă cel mai mare contingent de morți, este de la 0-1 an=21‰ din numărul total al morților.

În importanta lucrare a D-lor *Dr. Kaminski* și *N. T. Ionescu* «*Cauzele mortalității primei copilării în Ro-*

mânia» găsim că: în termen mediu, mor de la naștere, până la un an în toată țara și fără deosebire de sex, 19.7% (în comunele urbane: 24,0% și în comunele rurale 18.9%.) După sex atât în comunele urbane cât și rurale mor mai mulți băieți de cât fete, astfel în toată țara mor 21% băieți și 18.5% fete.

Durata medie a vieții calculată de D-nul *Dr. I. Felix*, în anul 1890, dupe formula indicată de Fr. Oesterlen este de 32.85 ani, socotind țifra totală a populației la aceea epocă de 5,586,769. Socotind însă că natalitatea medie a țerei este astă-zî de 44.27‰, iar mortalitatea de 29.50‰ vom obține după formula sus citată:

$$D.M.A.V. = \frac{\text{Natalitatea medie} + \text{mortalitatea medie}}{2}$$

Că durata medie a vieții este în România de 36.88 de ani.

IV.

Etnografie

Cu toate afirmările unor istorici și Antropologiști, dintre cei mai savanți (*Koperniki, Roesler, I. Nicoluci, etc.*) e bine știut astăzi că actualii români sunt descendenții vechilor Romani; toate concură pentru a ne proba aceasta, Istoria, Filologia, Antropologia.

Prin aceasta însă nu trebuie să deducem că caracterele rasei latine ni s'au transmis intacte, ele au trebuit fără îndoială să sufere transformări serioase prin contactul populațiilor atât de disparate, cari rând pe rând au venit în această țară.

Când cucerirea Daciei de către Romani devine un fapt împlinit, Împăratul Traian găsi că cel mai bun mijloc de a împede invasiunile repetite ale barbarilor, ar fi de a stabili la nordul Dunărei o forță de rezistență, compusă din numeroase legiuni și colonii.

În urma cuceririi, Dacii retrăgându-se, coloniile aduse, se stabiliră în câmpiile atât de fertile ale țerei noastre.

Aceste colonii prosperară, și cu toată retragerea legiunilor de către Aurelian, dâșii nu se decisă să pără-

sească locurile în cari existența era atât de ușoară. Inva-
ziunile barbarilor începând, spre a se pune în siguranță,
ei se retrăgeau în părțile muntoase; totuși nu s'au putut
opri de a nu veni în contact cu aceste noi elemente, cari,
inevitabil, lăsau dupe dispariția lor, urme în caracterul
populațiunei primitive.

Revenind la timpuri mai apropiate, vedem în secolul
al XV pe *Greci*, cari vin să se stabilească ca negustori.

Cam în acelaș timp *Bulgarii*, trec adese-orî Dunărea,
stabilindu-se în țară și confundându-se cu populația au-
toctonă introducând astfel noi elemente.

Armenii sosesc în Moldova cam pe la 1832.

Evreii vin parte din Rusia și Polonia, parte din Por-
tugalia și Spania, prin Turcia.

Ei însă cu toată înmulțirea lor continuă și foarte sen-
sibilă, nu au reușit nici odată a se amesteca cu restul
populației, nu au putut deci în nici un mod influența a-
supra caracterelor rasei Române.

Țigani, cărora li se atribue originea indiană, au făcut
aparitia lor în România cam prin Secolul al XIV, totuși
abia în ultimii timpî au început a se amesteca cu restul
populației.

În Dobrogea, vin, nu se știe aproximativ la ce epocă,
Tătarii. În Moldova se regăsește tipul mongoloid la *Cin-
garii* aduși din Transilvania, de către Ștefan cel Mare.

Cum vedem, o mulțime și foarte deosebite elemente
streine au venit să influențeze asupra caracterelor popu-
lațiunei acestei țări; totuși această populațiune a știut să
'și păstreze în parte principalele și marele caractere ale
strămoșilor lor Romani.

Caracterele populațiunei române

După *Broca* și *Quatrefages*, craniul român ar fi mezocefal, având 78.31 m. m. ca indiceu cefalic mijlociu. *Weisbach* găsește acelaș indiceu de 82.8 m. m. *Koperniki* de 80.5 m. m. *Hovelouque* de 84 m. m. În 1886 *Welcker* susține că craniul român ar avea caracterele sub-branchio-cefalice cu o lățime temporală de 83.3 m. m. *Obedenariu*, măsurând două craniî dacice, descoperite în județul Romanați, a găsit 70.30 m. m. și 75.82 m. m. ca indicii cefalice.

Acelaș autor atribue craniului român următoarele caractere: Înălțimea mijlocie, craniul sferic, brachio-cefalic sau sub-brachi-cefalic, occiputul larg, fața rotundă sau ovală, fruntea largă și dreaptă, arcadele zigomatice puțin depărtate una de alta, maxilarul inferior puțin pronunțat, ochii mari, nasul drept sau aquilin, de lungime mijlocie, fără depresiune sensibilă la rădăcina sa, buza superioară nu prea exagerată, bărbia scurtă și rotundă.

Indiciul vertical al craniului român este după *Weisbach* de 777 m. m. iar dupe *Koperniki* de 770 m. m.

Indiciul nasal dupe *Broca* este la românii întocmai ca la parisienii, adică de 46.80 m. m.

Greutatea creierului român este în termen mediu după *Weisbach* de 1326.58 gr., dupe D-nii *Suțu* și *Demetrescu-Brăila* este de 1380 grame pentru bărbat și 1250 pentru femeie; aceste calcule se bazează pe cântărirea a 352 de creieri făcută de acești doi din urmă autori.

Capacitatea craniului român este dupe *Weisbach* în termen mediu de 1478 cm. c, variind de la 1261,43 la

1674.50. *Nicolae* însă găsește că capacitatea este de 1513 cm. c. Tot dânsul găsește că greutatea craniului este în termen mediu de 576.88 grame, circumferința de 493 la 513 m.m. Lățimea este în termen mediu de 145 m.m., iar lungimea variază între 159 și 200 m.m. pentru bărbat și 162—180 m.m., pentru femeie. Înălțimea sa este în termen mediu de 136 m. m. variind între 128.—148 m.m.

Schmidt a constatat că volumul mijlociu al craniului român este de 1940 grame, lungimea sa de 116.3 m.m., lățimea de 95.3 m.m. și înălțimea sa de 89 m.m.

Schaafausen găsește că capacitatea craniului român este de 1530 cm. c.

În ceea-ce privește talia, iată ce găsim cu ocazia diferitelor recrutări.

În 1888 talia medie este de 164.₆₉. Capac. toracică este de 85.₈₀.
 » 1889 » » » » 165.₁₅ » » » » 85.₈₄.
 » 1890 » » » » 165.₁₀ » » » » 85.₈₃.

Media decii a taliei este de 165 c.m., iar perimetrul toracic de 85.

Cântărind 1300 recruți *D. Dr. N. Soiu* a găsit de la 45 kilograme (perimetru toracic 74 c.m.) la 78.₅ kilograme (perimetru toracic 98 c.m.)

Județele, cari furnisează în privința taliei cele mai bune contingente, sunt: *Mehedinți, Vâlcea, Dolj, Teleorman, Dâmbovița, Prahova, Buzeu, Bacău și Neamț*.

Județele în cari se găsesc mai cu ușurință caracterele și trăsăturile romane, sunt: în Oltenia, Muscel, Putna, Neamț, Bacău.

Caracterele generale ale Românilor sunt dupe *Vaillant*

următoarele: «De obicei înalți, bine făcuți și robuști, au fața oblungă, părul negru, sprâncenile groase și bine aduse, ochii vioi, buzele mici, dinții albi. Ei sunt veseli, ospitalieri, cumpătați și ageri, viteji și capabili de a fi buni soldați.»

Pentru a completa însă cunoștințele asupra caracterelor ce presintă românul, nu ne putem opri de a nu transcrie aci impresiunile atât de bine descrise de Augusta Autoare Carmen Silva:

«.....Je vis des statures magnifiques, avec des têtes d'une rare beauté, dont le sérieux ne se prêtait que par exception à un fin sourire, qui découvrait des rangées de dents d'une blancheur de perles.

Et tous ces visages si étranges, tous ces nez aquilins aux narines fines et vibrantes, tous ces yeux noirs ou gris-verdâtres d'une grandeur étonnante, reluisant d'un feu sombre sous les sourcils droits et épais, ce teint jaune doré, cette voix claire et parfois aigue, et des sons profonds, presque gutturaux, articulés avec tant d'aisance et avec une éloquence extraordinaire par ces hommes sérieux, ces femmes roumaines, ces enfants dont le regard était clair comme un scintillement d'étoiles, tout cela faisait sur moi l'impression de quelque chose de fougueux et de passionné inconnu dans le nord-ouest de notre Europe..... et pourant, il n'y-a pas de gêne, ou plus-tôt pas de plaisir.

Proprement je n'ai pas vu de peuple plus mélancolique. Les enfants ont un air abattu qui n'est pas en rapport avec leur âge. Leurs petits visages sont pâles et mesquins, leurs grands yeux ombragés de longs cils

pétillent d'esprit, mais ont l'air si triste que celà vous fend l'âme.

Jamais le roumain ne s'etonne de rien. Le «nil admirari» est dans son sang; il est né indifférent. Les paysans moldaves qui avaient été envoyé chez Pasteur, par suite de morsure de chiens enragés, ne s'étonnerent pas plus de Paris que de leur propre village.

Ils ne craignent pas la mort; le paysan roumain meurt, son cierge à la main, avec une indifférence parfaite et une dignité toute orientale.»

Locuințe

Eminentul economist *Laveleye*¹⁾, în timpul unei călătorii prin România, nu se putea opri de a fi mirat «că niște oameni atât de inteligenți, măi locuiesc încă în bordeie». De sigur că un prea mare număr de ast-fel de locuințe nu este un indiciu favorabil pentru starea economică a unei țări, și aceste locuințe primitive, locuințele săracilor, sunt de sigur încă foarte numeroase în țară. Nu trebuie să uităm însă, că populațiunea română e tânără, că abia s'au scurs vre-o 30 ani de când țăranul român a început să se redeștepte din lunga torpoare, impusă de jugul și cupiditatea streinilor, și măi cu seamă să nu ne grăbim a conchide cum ar lăsa-o să înțeleagă D-l *Laveleye*, că toate aceste locuințe ar fi detestabile.

În multe județe: Doljiu, Romanați, Ilfov, Vlașca, Buzeu, Teleorman se găsesc multe ast-fel de locuințe, carî sunt foarte confortabile și carî din punctul de vedere al igienei

¹⁾ *P. S. Aurelian*. Răspunsul la interpelarea D-lui D-r. Manolescu în Senat la 1897, 31 Ianuarie.

sunt de sigur mai preferabile de cât proastele case de lemn sau de nule lipite. Intr'adevăr în județele de mai sus majoritatea din bordeie sunt veritabile sub-soluri construite în cărămidă, ridicate de asupra solului cu $1\frac{1}{2}$ până la 2 metri, având 2—3 încăperi. Aceste încăperi sunt înalte de la 3—4 metri, pardosite, având ferești mari mobile. Acestea deci, nu se pot numi locuințe primitive, totuși ele nu reușesc a întruni toate principalele condițiuni igienice.

Bordeele primitive, rezultat al unei găuri făcute în pământ și acoperite cu nule și pământ, sunt încă foarte numeroase și au cea mai nefastă influență asupra sănătății celor cari locuiesc în ele.

Aceasta a și făcut pe guvern să intervie decretând legea din 14 Iunie 1894, care interzice pentru toată țara ca de la acea dată, să se mai construiască ast-fel de bordeie. Cele existente trebuiau încetul cu încetul înlocuite cu case de lemn, cărămidă sau piatră, întrunind toate exigențele cerute de igienă. Se credea ast-fel că se va putea ajunge să se pue locuințele țăranilor în starea igienică necesară, și într'adevăr, dacă cel puțin nu s'a ajuns pe deplin încă scopul, cu toate dificultățile ce a întâmpinat aplicarea acestei legi, chestiunea locuințelor țărănești s'a ameliorat mult astă-zî. Cifrele ne vor proba aceasta în de-ajuns. Diferitele rapoarte generale ale serviciului sanitar arată că în anul 1895 existau în toată țara 60,000 de bordeie. În 1897 adică într'un scurt interval de 2 ani de la aplicarea legii, nu mai existau în țară de cât 46,915 bordeie.

Nu avem date statistice pentru a ști la cât s'a redus

acest număr până astăzi, totuși, dupe indicațiunile ce avem, numărul s'are strâns considerabil, mai cu seamă în județele Dolj, Teleorman, Vaslui și Iași.

Vedem deci că tendința este de a se înlocui complet aceste locuințe; aceasta spre cel mai mare folos al populațiunei.

Afară de acest însemnat număr de bordeie, în cari se adăpostește o mare parte din populațiunea rurală, găsim că în 1897 existau în comunele rurale din țară:

81,989	case	de cărămidă sau peatră.
286,177	»	» lemn, pe soclu de peatră.
257,457	»	» nule. lipite cu pământ, bune și cu ferestre mari.

242,537 asemenea case mai rele și case de pământ bătut.

Aceste diverse tipuri de construcțiuni se găsesc răspândite cam peste tot și nu se pot preta unei clasificări oare-care.

Totuși se poate spune, că cele mai bune case de cărămizi se găsesc în regiunea fertilă a șesurilor, cele de lemn în regiunea muntoasă, cele de peatră de-alungul râurilor mari, ce cară în abundență petre, iar bordeiele cam peste tot. La poalele munților înalți, unde ciobanii stau în timpul verei, cu oile la păsune, se întâlnesc locuințe primitive numite *stâne* și cari servă de adăpost acestor ciobani. Aceste locuințe sunt în genere de bârne, prost făcute, fără coș și fără ferestre și în cari vântul și ploaia intră cu cea mai mare ușurință. Dar ele sunt mai mult niște refugii, cari de altminteri mai în tot-d'a-una în timpul ernei sunt distruse de proprietarii lor sau de marile cantități de zăpadă ce cade în acele locuri.

Nu tot ast-fel stau lucrurile în orașe.

Ca în toate țerile tinere, unde totul este a se creaa, găsim în orașele noastre, mari și frumoase construcțiuni moderne, prevăzute cu tot confortul necesar. București mai cu seamă, unde într'un singur an s'a ajuns să se construiască până la 2000 case, este un exemplu frapant de un oraș, care într'un timp relativ foarte scurt a știut să se pue pe un picior de egalitate și să rivalizeze chiar, cu principalele orașe mari ale occidentului. Edificiile publice mai cu seamă, cazarmile, scoalele, spitalele, nu mai lasă nimic de dorit, din punctul de vedere al confortului și igienei, ba putem chiar zice că parte din ele sunt prea luxoase.

Imbrăcămintea

Imbrăcămintea țeranului variază dupe localități, dar iată în trăsuri generale imbrăcămintea cea mai răspândită.

Ismene în pânză de cânepă sau de bumbac, *cămașă lungă* până la glesne, strânsă în jurul corpului prin *brâu*.

Pe de-asupra o *șubă*, *zeghea*, *haină*. Când însă timpul este rece îmbracă pantalonii de *dimie*, *nădragi*, *cioareci* sau *șalvari* și *cojocul*, care acoperă trunchiul și membrele superioare.

Iarna și vara au de obicei capul acoperit de *căciulă* și în picioare *opinci*. În mai multe părți căciula este înlocuită prin *pălării* de păslă neagră, de pae în timpul verii, iar opincile prin *ghete* sau *cisme*.

Costumul femeesc este încă și mai simplu.

O cămașă lungă mai totdeauna brodată, o fustă compusă din două șorturi, unul înainte și altul înapoi prinse de talie, prin *brău* sau *brăciră*. Mai în tot-d'a-una, ele umblă cu picioarele goale, iar capul și 'l acoperă cu o *basma*, *testimel* sau *boccea*.

O frumoasă descripție a îmbrăcăminteii țeranului a fost dată de Carmen Silva; ne permitem să o transcriem aci :

« Dans la clarté d'un beau mois de Novembre, sur ces beaux champs ondulents, sur cette terre noire qui avait sans-cesse donné des trésors, en attendant qu'on lui en demandât davantage, et sur le sable blanc des chemins spacieux se dessinent en vives couleurs les vêtements des habitants accourus pour me recevoir. On y voyait des chemises d'une blancheur éclatante, abondamment garnies de rouge, de noir et d'or, des voiles flotantes de toile blanche, de soie blanche au jaune soufre, des jupons rouges.

Des hommes arrivaient au galop sur leurs petits chevaux maigres et alertes, tandis que leur manteaux de poils de chèvre flottait comme une autre crinière sur le dos de leurs coursiers. Une cotte brodé ouverte, couvrait leur poitrine, celà leur donnait l'air d'être tatoués a plusieurs couleurs au dessus de la ceinture, qui large de trois fois la largeur de la main logait tout un arsenal de pistolets et de couteaux. La chemise également brodée retombait sur des culottes de feutre blanc.— Ils portaient des grands bonnets comme une pelleterie blanche, d'ou retombait sur leurs epaules des tresses de cheveux d'un noir de corbeau. . . . Je vis des femmes en jupons verts et blancs qui toutes portaient des corsages blanc comme la neige et sur la tête des fichus également

blancs et brodées de dentelles qu'elles agrafent derrière l'oreille.

Tout ce blanc aux champs, comme dans la ville, frappe et étonne, quand on arrive, jusqu'à ce qu'on en vienne à le porter soi-même de préférence, puisque c'est la seule couleur qui résiste au soleil et à la poussière».

Nu ne-am putea întinde mai mult asupra acestei chestiuni atât de interesantă, fără a nu eși din marginile acestei lucrări; pentru mai multe detalii lectorul va binevoi a consulta cea mai completă lucrare în această privință: Igiena țăranului de D-nu Dr. N. Manolescu (București).

Alimentația

Țăranul român este de obicei foarte sobru și are o tendință pronunțată spre vegetarism.

Baza alimentației sale este formată de *porumb*, *fazole*, *varză*, *usturoi*, *ceapă*, *castraveți*, *linte*, *poame*, *ouă*, *lapte*, iar în ceea-ce privește *carnea*, consumă *păsări de curte*, *pește*, mai cu seamă sărat, *carne conservată*, (pastramă, cârnați, șuncă) mai rar *carne proaspătă de miel* și foarte rar *carne de vacă*.

Ceea-ce însă formează alimentul indispensabil este *porumbul* transformat în *mămăligă* sau *mălai*, care înlocuiește pâinea. Porumbul pare a fi fost introdus în Muntenia prin Secolul al XVII-a, iar în Moldova prin Secolul al XVIII.

Porumbul este transformat în făină, care, fiartă cu apă și puțină sare, constituie *mămăliga*, pâinea țăranului, afară de Dobrogea, unde în mare parte se întrebuințează pâinea de grâu.

Se mai întrebuițează făina de porumb, pentru face-rea mălaiului.

S'a criticat foarte mult obiceiul țăranului de a se nutri aproape exclusiv cu porumb, aruncând asupra acestui aliment vina că dă naștere la numeroase maladii și în special la pelagră. Mai departe într'un capitol special (Pelagra) vom discuta această chestiune.

Grâul fert în apă și apoi îndulcit formează *coliva* mâncată cu multă plăcere la anumite aniversări funebre.

Făina de grâu servește pentru facerea de pâine, azmă, covrigi și colaci, care însă se consumă puțin.

Usturoiul și *Ceapa* sunt mâncate în genere crude, însoțite de mămăligă sau tăind-o în bucăți subțiri servește la facerea cârnaților, piftii, murători, etc.

Fasolea este consumată mai mult sub formă de ciorbă, în care introduc numeroase condimente și mai cu seamă ceapă și ardei iuți.

Varza se mănâncă crudă și mai cu seamă conservată, în timpul ernei, într'o saramură formând *varza acră*, care de și de un miros cam greu, este foarte agreabilă la gust și formează un bun aliment.

Peștele sărat se consumă pe o scară foarte întinsă. Astăzi consumația interioară a acestui aliment este socotită la 100 milioane kilograme pe an, reprezentând o valoare de peste 40 milioane franci.

Peștele, ce se mănâncă de obicei, este Crapul, Știuca și Cosacul. Acest din urmă este importat în cantități mari din Rusia. Peștele se consumă sub formă de ciorbă și friptură.

Conservele de carne, cari se obișnuiesc mai mult sunt: *cârnații, pastramă, slănină și carne afumată.*

Ca băutură, afară de apă, care nu este de calitate toc-mai bună prin toate părțile, obișnuiesc vinul și mai cu seamă rachiu, basamacul și țuica.

Intinderea viilor în anul 1865 a fost de 95876 hectare, azi este de 140 mii hectare. În același interval producțiunea vinului s'a urcat de la 640 mii hectolitri la 4627800 hectolitri. Efectele produse de către aceste băuturi asupra țăranului, le vom discuta în capitolul asupra Alcoolismului.

Aproape toți economiștii și igieniștii români sunt de acord a taxa, ca insuficientă, alimentația țăranului și o acuză a fi cauza producătoare de numeroase maladii.

Ca motiv al acestei insuficiențe se dă pe de o parte mizeria țăranului, iar pe de alta, posturile interminabile impuse de religia ortodoxă.

Poate că aceste două motive să contribue într-o cât-va, însă nu credem că sunt singurile, cari împing pe țăran la sobrietate; și este oare bine constatat că cauza numeroaselor maladii cari bântue satele noastre să fie alimentația insuficientă? Îmi pare că în prima linie pentru a descoperi adevăratele cauze producătoare ale acestor maladii, ar trebui să ne adresăm salubrității comunelor.

S'a acuzat mizeria și posturile!

Este oare de vină mizeria, dacă pe mesele micilor proprietari rurali, dispunând de o avere relativ însemnată, nu se poate găsi alte alimente de cât cele descrise mai sus? Este oare postul de vină dacă dupe terminarea sa, țăranul continuă a se nutri tot atât de sobru? Îmi pare

din contra că religia este în avantajul lor, impunându-le din când în când cu ocazia serbătorilor de a'și varia alimentația, consumând fie pește, fie cărnuri proaspete.

Cauza reală a acestei sobrietăți trebuie căutată în chiar caracterul țeranului, ea nu este de cât rezultatul forței obiceiului și în definitiv considerând bine, sobrietatea este poate o calitate avantajoasă a țeranului român.

V.

Salubritatea orașelor și satelor

Pentru a putea să ne dăm mai bine seama de distribuția maladiilor și de cauzele, care le provoacă și le întrețin, trebuie, dupe ce am văzut condițiunile de trai ale locuitorilor, să facem câte-va considerații asupra salubrității orașelor și a satelor.

Sunt excepționale orașele sau satele, care nu ar avea nimic a'și reproșa din punctul de vedere al salubrității și igienei publice.

Lipsa de curățenie, lipsa aproape în general a unei ape bune potabile, lipsa lucrărilor tehnice necesare pentru a facilita scurgerea apelor stagnante, produse de ploă și zăpezi, lipsa de plantațiuni, sunt factorii principali, căroră se pot atribui insalubritatea orașelor și satelor.

În special stagnarea apelor meteorologice și vecinătatea numeroaselor bălți sunt cauzele, care contribuie mai mult la insalubritatea satelor, căci paludismul ce 'l provoacă, atinge în unele localități proporțiuni înspăimântătoare, contribuind ast-fel la augumentarea mortalității.

Guvernul și diferitele administrațiuni, au cătat neîncetat a remedia aceste stări de lucruri și fără a mai

vorbi de giganticile lucrări de asanare cari s'au executat și se execută la delta Dunărei, sunt nenumărate celelalte lucrări, cari s'au făcut în genere în toate regiunile mlăștinoase.

Umpluturi, scurgeri, drenagiuri, plantații s'au încercat de toate, și într'adevăr unde s'au făcut aceste lucrări numărul boalelor și în special al cazurilor de paludism au scăzut foarte mult.

Cu toate acestea, mai rămâne încă mult de făcut și în prima linie, ar trebui să se decidă regularizarea râurilor pentru a putea ast-fel evita prea repetatele revărsări, cari în tot-d'a-una dupe retragerea lor, lasă dupe sine numeroase ape stagnante, focare de paludism; acoperirea cu plantațiuni a terenurilor joase și impermeabile și rezolvirea într'un mod satisfăcător a cheștiunei apei de băut.

Această din urmă cheștiune este una din cele mai serioase, în ceia ce privește salubritatea orașelor și a satelor și cere într'un mod imperios urgența, căci statisticile serviciului sanitar în această privință sunt pe atât de întristătoare pe cât sunt de eloquente.

Intr'adevăr, în raportul general al serviciului sanitar pe 1897, de D-l D-r L. Felix, găsim :

47	comune rurale	se servă numai de apă de isvor;
991	»	» numai de apă de fontăni (de puț);
78	»	» » » curgătoare;
852	»	» de apă de isvor și de fontână;
138	»	» » » » și de apă curgătoare;
193	»	» » fontână și de apă »
606	»	» » isvor, de fontână și de apă »
10	»	» » numai de apă, din benturi, din gropi neghisduite pentru culegerea apei de ploae.

Aceste din urmă 10 comune sunt de sigur cele mai puțin favorizate și orî-cine poate ușor înțelege, ce consecințe funeste poate avea o alimentație cu ast-fel de apă.

Județele Oltu și Argeș, sunt cele care mai posedă ast-fel de comune.

În 1898 administrația a înlocuit, în județele Argeș, aproape toate aceste gropi, prin puturi bune, întrunind principalele condițiuni igienice. În județul Oltu însă, administrația va mai avea încă mult de făcut.

S'ar putea în genere să avem în comune apă potabilă mai bună, dacă locuitorii ar ști să se servească de filtre; din nenorocire aceste mijloace sunt aproape necunoscute (D-r I. Felix). Nu sunt de cât câte-va localități de alungul Dunărei, în cari se întrebuințează piatră acră, pentru a clarifica apa.

Întreținerea puturilor și a fontânilor lasă încă de dorit, cu toate că această chestiune ar putea fi ușor tranșată pe cale administrativă.

În ceia ce privește orașele, toate au defectul de a ocupa o prea mare întindere, față de numărul locuitorilor.

În cel mai mare centru, la București, revine de locuitor câte 229 m. p. Cu toate avantajele, ce la prima vedere ar părea rezultând din această dispozițiune pentru igienă, aceasta lasă însă mult de dorit, căci orașele neavînd un venit destul de mare se găsesc în imposibilitate nu numai de a executa lucrările reclamate de igienă, dar chiar de a întreține curățenia în toate stradele.

Lipsa de resurse este deci principala cauză a insalubrităței orașelor și pentru a ne convinge de aceasta ne va ajunge să știm că în toată țara, nu sunt mai mult de

10 orașe, cari să fie alimentate cu o apă potabilă bună și nici măcar atâtea, cari să aibă un sistem de canalizare satisfăcător.

În fie-care an totuși, orașele execută numeroase lucrări de asanare și caută a se așeza în cele mai bune condițiuni igienice posibile și sperăm că nu este depărtat timpul când toate orașele vor avea cel puțin apa și canalizarea necesară.

Străzile, afară de câte-va orașe vechi, sunt în genere drepte și largi, pavagiul cel mai răspândit, e cel de bolovani, macadam și piatră cubică.

Locuințele particulare sunt în genere de proporțiuni mari și mai toate sunt înconjurate de grădini vaste, dispozițiuni fericite, cari suplinesc în parte lipsei condițiilor igienice descrise mai sus.

Ca să avem o idee mai exactă de starea salubrității orașelor, rezumăm în tabloul următor condițiunile în cari se găsesc mai importante orașe din țară.

Tablou de starea celor 10 mai mari orașe din țară.

Numirea ORAȘELOR	No. locui- torilor	Venituri	Alimentația cu apă potabilă	Canalizare	Străzi și pavaje
București	232.000	13.528.843	38.000 m. □ apă din Dâmbovița, de- cantată și apoi filtrată prin 2 mari fil- tre de nisip.—Se execută actualmente lucrări pentru aducerea unei cantități de apă subterană suficientă.	190 strade posedă canale formând o lun- gime totală de 1.177 kilom.	940 străzi întinzându-se pe o lungime de 510 kilom. dintre care 104 făcute cu piatră cubică, ba- zalt sau lemn 500 cu bolovani, 34 șoseluite, restul fără nici un pavaj.
Iași	66.000	2.858.303	7.855 m. □ apă captată prin drenajul colinelor din jurul orașului.—Se proec- tează aducerea unei noi cantități de apă.	5.000 m. de canale și un mare colector format prin canaliza- rea unui pârâu ce tra- versa orașul.	31 străzi pavate cu asfalt, 36 cu bolovani, 43 șoseluite și cu rigole, restul de 230 fără nici un pavaj.
Galați	58.000	2.590.873	6.000 m. □ de apă filtrată din Du- năre, proiect de aducerea unei noi canti- tăți necesare.	10 kilom. canale.	277 străzi formând o întindere de 100 kilom. dintre care 39 pa- vate cu piatră cubică, 90 cu bo- lovani, 26 șoseluite și cu rigole și 119 fără nici un pavaj.
Brăila	51.000	2.194.507	3.500 m. □ apă filtrată din Dunăre.	2 kilom. canale.	31 străzi pavate cu piatră cu- bică, 42 cu bolovani, 15 șoseluite cu rigole, 12 fără pavaj.
Craiova	40.000	2.107.080	25 fântâni, 102 puțuri ordinare, 10 puțuri cu pompe.—Proiect de aducere în studiu.	2 kilom. canale și un lung canal desușit pentru scurgerea bal- șilor din preajura ora- șului.	34 strade cu piatră cubică, 56 cu bolovani, 70 șoseluite și cu rigole, 54 fără nici un pavaj.
Plocești	37.400	1.266.100	648 puțuri ordinare, 22 puțuri cu pompe (publice) și 1419 puțuri cu pompe (particulare).	Abia un început.	13 strade cu piatră cubică, 75 cu bolovani, 107 șoseluite și cu rigole 30 fără nici un pavaj.
Botoșani	32.000	951.631	3.500 m. □ apă de izvor.	» » »	95 kilom. de străzi dintre care 48 șoseluite cu rigole—restul fără nici un pavaj.
Focșani	20.000	887.713	5.000 m. □ apă subterană.	» » »	4 str. pavate cu p. c. 79 cu bolov., 95 șoseluite cu rigole, restul fără nici un pavaj.
Constanța	9.000	825.010	8.000 m. □ apă subterană.	» » »	10 str. pav. cu bolov. 44 șose- luite și cu rig., 8 fără nici un pav.
Buzeu	20.000	767.000	A pă de puțuri, calcară și sărată.	» » »	O singură str. în bazalt 62 în bolovani 30 șoseluite și cu rigole, 28 fără nici un pavaj.

VI.

Ape minerale—Stațiuni climaterice și balneare

Subsolul României, atât de bogat în gismente de tot felul, trebuia necesarmente să dea naștere la numeroase izvoare de ape minerale. Șirurile de dealuri și munți pe de altă parte, oferă pozițiuni atât de atrăgătoare prin splendoarea lor și efectele salutare asupra celor bolnavi, în cât era un fapt natural, ca numeroase stațiuni climaterice să înceapă a se crea.

Intr'adevăr aproape că nu e județ, care să nu posedă ape minerale, stațiuni balneare sau climaterice și multe din ele de o importanță reală și care pot din punctul de vedere al bogăției principurilor active, să rivalizeze cu cele din străinătate.

De altminteri reputațiunea stațiunilor noastre balneare este destul de veche, căci încă azi se mai pot vedea în jurul izvoarelor sulfuroase iodice de la Bivolari (Argeș) urmele unor băi romane numite «Bulidava» și existând din anul 138 după Christos.

Este regretabil însă, că în genere, stațiunile noastre balneare și climaterice, cam lasă de dorit din punctul de

vedere al confortului. Stațiunile balneare, proprietăți ale statului, sau a societăți importante, sunt instalate după toate cerințele moderne și conform celor din străinătate, posedând toate aparatele necesare buneii lor funcționări și toate atracțiunile posibile pentru distracția publicului.

Nu este locul aci de a ne ocupa în special de descripția localităților balneare și climaterice sau de efectele fie-cărei surse.

Generalizând, vom clasa diferitele izvoare de ape minerale, stațiuni balneare și climaterice cum urmează :

A) Stațiuni balneare și ape minerale.

I Ape acidulate gazoase sau carbo-gazoase.

II » Sulfuroase

III » Cloruroase

IV » Bicarbonate

V » Sulfate

VI » Feruginoase

VI » Iodice

B) Stațiuni climaterice

A) Stațiuni balneare și Ape minerale

I *Acidulate gazoase :*

Broșteni (Suceava)

Sarul Dornei

II *Sulfuroase*

Siriul (Buzeu)—termală

Muereasca

Puturoasa

Călimănești

Căciulata

} Vâlcea.

Pungești	—	Tutova
Năstăsache	—	Putna
Strunga		Roman
Boboci	—	Buzeu
Pucioasa	—	Dâmbovița
Vizantea	—	Putna

III *Cloruroase*

Lacul Techir-Ghiol	—	Tulcea
» Batoga	{	Brăila
» Sărat		
» Amara	—	Ialomița
» Iazu	—	Brăila
Borca	—	Suceava
Meledic	—	Buzeu
Olănești	{	Vâlcea
Cozia		
Slănic	—	Prahova
Ocenele mari	—	Vâlcea
Oglinzi	—	Neamțu
Monteor-Sărata	—	Buzeu
Bughea	—	Muscel
Balta Albă	—	Râmnicu Sărat
Băi de mare	—	Constanța

IV *Bicarbonat*

Slănic	—	Băcău
--------	---	-------

V *Sulfate*

Văiluța	—	Iași
Băltătești	—	Neamțu

Breazu	— Iași
Meledic	— Buzeu

VI *Feruginoase*

Bivolari (termale)	— Argeș
Slănic	— Băcău
Strunga	— Roman
Dorna (arsenicală)	— Suceava

VII *Iodice*

Vulcana	— Dâmbovița
Lopătari	— Buzeu
Govora	— Vâlcea
Slănic	— Bacău
Săcele	— Gorj

B) Stațiuni Climaterice

Slănic	— Băcău
Sinaia	— Prahova
Titvele	— Gorj
Câmpu-lung	— Muscel
Rucăr	— »
Agapia	— Neamțu
Brezoi	— Vâlcea

PARTEA II-a

DISTRIBUȚIA MALADIILOR

Epidemii

Suntem departe de timpul când autorul Polon *Oricovius* putea scri: «Românii sunt niște sălbatici, căci ei nu sunt nici o dată bolnavi.» De atunci civilizația a pătruns și împreună cu ea toate epidemiile, maladiile infecțioase și contagioase. Axioma de mai sus putea să nu fie tocmai neadeverată, pe timpurile când locuitorii României trăiau în centre mici, situate în mijlocul pădurilor și aproape fără contact cu streinătatea.

Printre marile epidemii, cari au lăsat crude amintiri în țară, avem *Pesta* și *Cholera*.

Pentru prima oară pare a fi apărut *Pesta* o dată cu venirea Hunilor în țară (*Pesta* lui Atila) ¹⁾ în anul 451. Revine apoi iar în 1476, 1553, 1572, 1576, când oamenii mor cu miile. Intre 1660 și 1697 apare din nou cu o violență teribilă. Toți locuitorii precum și curtea Domnitorului, se retrag la țară, fugind din orașe în care nu mai rămâne de cât populația săracă, care asistă la scene oribile. Fie-care se închidea în casa sa și nu voia a'și declara morții, pe care 'i îngropa în curți și pivniți, mărindeste fel infecțiunea.

¹⁾ Sineai în Istoria Bucureștilor de Gion.

Pe vremea aceea Ciuma era represintată printr'o femeie numită *Sfânta* cu picioare de găscă, «unii spuneau că au vădut-o plimbându-se într'o căruță cu roatele făcute din căpățini de boeri mari, cu discurile făcute din coaste de fete mari, cu leucile făcute din oase de flăcăi și cu osiile făcute din oase de viteji, secerând cu 3 coase nevedute cu ciocan de fer bătute (Ionescu Gion *Istoria Bucureștilor*).»

Epidemia nu se sfârșia de cât, când tăcerea cea mai completă, provocată de dispariția oamenilor, se lăsa asupra orașelor.

De la această epocă Ciuma reapare la câte 15—20 ani, făcând în tot-d'auna ravaje mari. În secolul al XVIII mai cu seamă în anul 1855, bântue cu furie (*Peste de la Transylvanie-Chenot*), în secolul al XIX în 1812 și 1813 când probabil au fost adusă de la Odesa.

Cholera, aproape ori de câte ori și-a făcut apariția în Europa, s'a întins până la noi și mai cu seamă în secolul al XIX (1823, 1829, 1830, 1847, 1855, 1865, 1866 și 1873) a făcut ravaje teribile.

În 1892, epidemia de Choleră, care a bântuit aproape toate țările din Europa, s'a întins până la frontierele noastre, Rusia, Austria și Serbia, fără a pătrunde în țară. În 1893 însă, în luna Iunie, apare în Brăila, adusă de vapoarele venite din Orient și care deja fuseseră supuse unei carantine, mai mult sau mai puțin riguroase, la Dardanele. Tot ast-fel s'au contaminat Sulina și Galați.

De la Brăila lucrătorii, cari lucrau la podul de peste Dunăre, au transportat-o la Cerna-Vodă și Fetești și de acilea la Călărași. De la Galați a fost adusă la Tulcea.

În luna August acelaș an, din Bucovina cholera a fost adusă la Herța și de acilea la Neamțu, Bacău și Putna.

Epidemia a durat de la 7 Iunie 1893 până la sfârșitul lui Octombrie acelaș an, întinzându-se în 15 județe (21 comune urbane și 31 rurale) afectând 1494 persoane, dintre cari au murit 872.

Trebue să aducem aci laudele bine meritate serviciului sanitar și administrației, că a știut atunci să localizeze acest teribil flagel.

Carantinele riguroase, cari au fost stabilite, au fost de cel mai mare ajutor; este știut însă cât de greu este, a se feri de invaziunea acestei maladii prin acest singur mijloc.

Azi, grație unei organizațiuni și mai complete a poliției sanitare a porturilor noastre, grație mai cu samă rezultatelor atât de frumoase, ce au dat injecțiunile cu serul antipestos, în cazurile de ciumă, putem privi cu încredere în viitor și cu siguranța, că ravajele produse altă dată de aceste teribile flagele, nu se vor mai putea repeta.

Maladiile infecto-contagioase

Angina difterică, Scarlatina, Rugeola, Variola, Tusa convulsivă, Febra tifoidă și Disenteria.

Reunim aceste maladii sub numele de infecto-contagioase, descriindu-le îndată după capitolul Epidemiilor, aceasta pentru faptul că de și endemice, ele însă prezintă caracterul comun, de a lua, în urma unor influențe, cari încă nu sunt bine stabilite, un caracter de gravitate

și de extensiune atât de pronunțat, în cât constituie veritabile epidemii.

Numărul celor atinși de aceste maladii este în termen mediu pe fie-care an de 60.000, iar numărul deceselor provocate este de 7000, adică o proporțiune de mai mult de 10%.

Dăm mai jos numărul exact al cazurilor și deceselor provocate, atât în orașe cât și la sate pe periodul de la 1896—1899.

Anul	La sate		La orașe		Total	
	No. cazurilor	No. deceselor	No. cazurilor	No. deceselor	No. cazurilor	No. deceselor
1896	40.076	6.005	8.729	1.698	48.805	7.703
1897	37.282	4.955	10.469	1.673	47.751	6.628
1898	54.693	4.979	13.139	1.612	67.832	6.591
1899	69.210	5.957	10.789	1.661	79.999	7.618

Județele și orașele, cari au avut mai mult a suferi de aceste maladii în ultimii 4 ani, sunt:

1896.

	Județe		Orașe	
	No. cazurilor	No. deceselor	No. cazurilor	No. deceselor
Romanați	2.291	792	Galați	485 112
Botoșani	4.988	637	Brăila	385 119
Vlașca	3.528	553	Botoșani	537 159
Teleorman	7.698	897	Iași	2117 345
			București	1051 362

1897.

Județe			Orașe		
	No. cazurilor	No. deceselor		No. cazurilor	No. deceselor
Brăila	1247	158	Craiova	625	112
Botoșani	1225	278	Galați	906	183
Ialomița	2154	293	Iași	1277	199
Prahova	1774	310	București	2276	463
Dorohoi	1658	338			
Mehedinți	1052	583			

1898.

Tulcea	2095	224	Galați	574	114
Prahova	1324	251	Iași	1202	120
Tecuci	2526	291	București	2941	693
Tutova	2990	315			
Bacău	3397	352			
Mehedinți	3882	616			

1899.

Dorohoi	2434	211	București	2644	753
Muscel	2925	262	Galați	725	122
Dâmbovița	3306	265			
Vlașca	2826	332			
Teleorman	6796	340			
Ilfov	4748	361			
Ialomița	3547	410			
Mehedinți	2199	534			
Prahova	3934	716			

Am spus într'un capitol anterior că mortalitatea este în strânsă legătură și depinde indirect de starea de sărăcie mai mult sau mai puțin intensă a țăranului.

Cifrele de mai sus ne-o probează în destul. Intr'adevăr numărul cel mai mare al cazurilor și al deceselor provocate de maladiile infecto-contagioase se află în anii 1898 și 1899, ani cari tocmai, după cum se știe, au lăsat cel mai mult de dorit ca rezultat al producțiunii agricole, singurul izvor de unde țăranul își trage resursele indispensabile vieții. Faptul acesta se explică ușor, considerând că sărăcia te pune fără voe în cele mai rele condițiuni igienice, cari atrag după sine maladiile infectioase, Tuberculoza, Pelagra, etc.

Angina difterică

Își face pentru prima oară apariția în România în anul 1868 la Brăila (Dr. I. Felix), adusă cu multă probabilitate din Constantinopol.

Din acest oraș se întinde la mai multe alte, între cari București, unde în 1868 provoacă 17 decese.

Puțin după aceea, se răspândește în toată țara, făcând pe fie-care an numeroase victime, în 1897 mai cu samă ravajele sunt enorme (12.534 cazuri însoțite de 2.297 decese).

Iată de alt-fel lista numerelor de cazurile și decese datorite anginei difterice în acești ultimi ani:

In anul	1891	—	3692	bolnavi	cu	1128	decese.
»	»	1892	—	2593	»	»	1077
»	»	1893	—	1122	»	»	907
»	»	1894	—	2070	»	»	1036

In anul 1895 — 3093 bolnavi cu 1092 decese

»	»	1896	—	5448	»	»	1339	»
»	»	1897	—	12534	»	»	2297	»
»	»	1898	—	2572	»	»	558	»
»	»	1899	—	9480	»	»	1712	»

Județele și orașele cari au prezentat cel mai mare număr de cazuri sunt:

1893.

Județe		Orașe	
Suceava	108 decese	București	67 decese
Neamțu	91 »	Piatra (N)	35 »
Fălciu	89 »	Botoșani	30 »
Vaslui	67 »		
Prahova	66 »		

1894.

Botoșani	167 decese	București	41 decese
Iași	117 »	Piatra (N)	38 »
Suceava	100 »	Botoșani	22 »
Brăila	75 »		
Vaslui	51 »		

1895.

Botoșani	375 caz.	161 deces.	București	79 caz.	37 decese
Dorohoi	370 »	105 »	Craiova	83 »	22 »
Iași	132 »	47 »	Botoșani	102 »	38 »
Suceava	76 »	27 »	Galați	55 »	22 »
Vaslui	85 »	36 »	Iași	66 »	24 »
Buzeu	82 »	39 »			

1896.

Botoșani	822 caz.	205 decese.	Galați	106 caz.	29 decese.
Dorohoi	655 »	191 »	București	136 »	79 »
Iași	1018 »	247 »			
Tecuci	259 »	45 »			
Roman	212 »	48 »			
Covurlui	293 »	57 »			
Suceava	153 »	51 »			

1897.

Ialomița	1800 caz.	249 decese.	București	317 caz.	149 dec.
Brăila	1090 »	168 »	Ploești	150 »	50 »
Covurlui	1005 »	135 »	Iași	575 »	113 »
Dorohoi	846 »	224 »	Galați	225 »	61 »
Buzeu	702 »	79 »			
Botoșani	469 »	157 »			
Bacău	434 »	86 »			
Roman	433 »	108 »			
Tecuci	411 »	51 »			
Vaslui	282 »	87 »			

1898.

Prahova	441 caz.	136 decese.	București	552 caz.	170 dec.
Vaslui	134 »	108 »	Galați	281 »	56 »
Ialomița	1431 »	97 »	Ploești	180 »	46 »
Botoșani	317 »	79 »			

1899.

Prahova	647 caz.	192 decese.	București	1210 caz.	281 dec.
Muscel	362 »	81 »	Galați	253 »	52 »
Buzeu	560 »	69 »			
Ialomița	694 »	56 »			

După cum am spus-o *Angina difterică* a făcut cele mai mari ravaje în anul 1897 și numai întrebuințarea injecțiunilor de ser antidifteric datorim că mortalitatea n'a fost prea mare.

Numai trei luni trecuse de la importanta comunicare făcută de *Roux*, la congresul din Pesta, când s'a început a se întrebuința un ser antidifteric adus din Germania.

De la 1895 nu se mai întrebuințează de cât un serum preparat la Institutul de Bacterologie din București după indicațiunile D-lui *Prof. V. Babeș*, acest serum da rezultatele cele mai satisfăcătoare.

Deși aplicarea acestui nou tratament începe în anul 1895 totuși, opozițiunea bolnavilor întârzie cu un an efectele salutare ale serului. Intr'adevăr în 1895, la 3039 cazuri, nu se poate aplica tratamentul prin injecțiuni de cât de 2,304 ori.

În acest an 'au fost 1092 decese, adică în total o mortalitate de 35.9 %; din numărul acelor cari au primit tratamentul cu injecțiuni, n'au fost de cât 547 decese adică 23.78 %.

În 1896 la 5448 bolnavi, 4511 sunt tratați prin injecțiunile cu serum și aceștia nu produc de cât 902 decese, adică 20 %. Din cei 937 bolnavi, ce n'au primit tratamentul cu ser antidifteric, au sucombat 437, adică o mortalitate de 46.69 %. În rezumat pe un total de 5448 bolnavi au fost 1339 decese, adică o mortalitate de 24.5 %.

În 1897 la 12,534 bolnavi, 10,491 primesc tratamentul cu injecțiuni antidifterice, aceștia nu dau de cât 1454 decese, adică 15.2 %. Cei cari n'au primit tratamentul cu injecțiuni furnizează 843 decese, adică o mortali-

tate de 41.2‰. Din totalitatea cazurilor au rezultat 2,297 decese, deci o mortalitate de 18.2‰.

De la această epocă tratamentul cu injecțiuni antidifterice se generalizează și azi se aplică acest tratament la 85 ‰ din totalitatea bolnavilor; de alt-fel rezultatele obținute sunt surprinzătoare, căci mortalitatea produsă de difterie s'a redus de la 46‰ la 18‰.

S'a adus serului acuzarea, că ar putea provoca complicațiuni: iritațiuni, eriteme — veritabile auto-intoxicațiuni—ba chiar că în unele forme de Difterie, are efecte dezaastroase.

Din parte-ne, asupra câtor-va sute de injecțiuni ce am practicat până acum, cu ocazia epidemiilor de angină difterică, numai rare ori am observat iritațiuni, eriteme; efecte dezaastroase nici o dată, orî-ce formă am întâmpinat.

Deși sero-terapia în difterie este generalizată, prezintă totuși încă o lacună. Nu se fac la timp destule injecțiuni preventive.—Vom adăoga însă că aceste injecțiuni sunt destul de greu de aplicat mai cu samă în clasele inculte, cari refuză să lase «*să împungă în burtă pe un copil sănătos*».

Scarlatina

Este destul de răspândită în România, ea provoacă în termen mediu 6—7000 cazuri pe an, cu o mortalitate de 24—26‰. Relativ mortalitatea e destul de mare, căci 0.30‰ din decese sunt datorite scarlatinei.

În 1891 Scarlatina a provocat 713 decese.

» 1892	»	» 829	»
» 1893	»	» 1620	»
» 1894	»	» 3638	»

În anul 1895 au fost 8278 bolnavi dintre cari 2080 decese

» 1896	» 7109	» » » 1773	»
» 1897	» 3601	» » » 889	»
» 1898	» 2673	» » » 684	»
» 1899	» 8855	» » » 2046	»

Județele și orașele cari au avut cel mai mare număr de cazuri și decese în cursul ultimilor ani sunt:

1893.

Județe		Orașe	
Romanați	— 155 decese	București	— 220 decese
Neamțu	— 77 »	Craiova	— 86 »
Vâlcea	— 57 »	Galați	— 48 »
		Caracal	— 37 »
		Ploești	— 33 »

1894.

Dolj	— 502 decese	București	— 110 decese
Vâlcea	— 436 »	Alexandria	— 66 »
Vlașca	— 430 »	Fălțiceni	— 62 »
Prahova	— 215 »	Craiova	— 47 »
Ilfov	— 182 »		
Muscel	— 153 »		

1895.

Prahova	— 77 decese	București	— 76 decese
Ialomița	— 62 »	Dorohoi	— 51 »
Roman	— 73 »	Galați	— 49 »
		Focșani	— 38 »

1896.

Județe				Orașe			
Botoșani	1684 cazuri	93 decese		Iași	736 cazuri	132 decese	
Iași	485	» 98	»	Botoș.	644	» 145	»
Dorohoi	326	» 102	»	Galați	232	» 52	»
				Brăila	183	» 57	»

1897.

Iași	753 cazuri	120 decese		Bucur.	250 cazuri	56 decese	
Fălciu	569	» 149	»	Iași	310	» 24	»
Dorohoi	317	» 99	»	Huși	170	» 53	»
Suceava	329	» 91	»				
Botoșani	287	» 89	»				

1898.

Mehed.	245 cazuri	102 decese		Bucur.	414 cazuri	105 decese	
Tecuci	310	» 53	»	T.-Sev.	188	» 44	»
Tutova	198	» 65	»	Galați	67	» 15	»
Prahova	146	» 40	»	Ploești	75	» 28	»
Fălciu	108	» 38	»				

1899.

Prahova	1263 caz.	347 decese		București	697 caz.	266 decese	
Mehed.	1531	» 440	»	Galați	147	» 17	»
Brăila	508	» 71	»	C.-Lung	149	» 19	»
Dâmbov.	417	» 69	»	T.-Jiu	144	» 7	»
Gorjiu	414	» 87	»	Târgoviș.	79	» 26	»
Buzeu	300	» 46	»				

După cum se poate vedea din cifrele de mai sus, *Scarlatina* pare a avea o intensitate mai mare în Muntenia și în special în Oltenia.

Am spus că mortalitatea este relativ mare—24-26%—, decesele se observă mai frequent în perioada de convalescență și sunt datorite în special complicațiunilor ca anazarca și nefrita, greu de evitat prin faptul că nu voesc sau nu pot da îngrijirile și regimul necesar unui convalescent, care pentru cei ce 'l înconjoară e considerat deja ca vindecat.

Rugeola (Pojarul)

Este foarte răspândită în România afectând 10—15 mii de persoane pe fie-care an, în 1899 a atins maximul de 37.000 de cazuri. Din fericire însă n'are o formă gravă, iar decesele ocazionate de această maladie nu sunt de cât de 7—8%. Mortalitatea generală e de 0_{.15} — 0_{.17} la 1000 de locuitori, cu mult mai mică ca în multe alte țări. În toată țara am avut:

In anul 1895	—	10,374	cazuri	cu	729	decese
»	1896	—	4,401	»	»	361
»	1897	—	5,457	»	»	452
»	1898	—	31,835	»	»	2018
»	1899	—	37,128	»	»	1954

Județele și orașele cari au prezentat cel mai mare număr de cazuri au fost:

1895.

Județe	Orașe
Romanați 1,105 caz. 179 decese	Botoșani 122 cazuri 35 decese
Vâlcea 1,006 » 78 »	Bucur. 341 » 32 »
Botoșani 1,151 » 25 »	Fălticeni 110 » 21 »
Dorohoi 447 » 55 »	

1896.

Județe				Orașe			
Bacău	671 cazuri	82 decese		București	348 cazuri	34 decese	
Ilfov	685 »	59 »		Iași	137 »	6 »	
Dâmbov.	156 »	33 »		Oltenița	216 »	10 »	
Iași	603 »	20 »					

1897.

Roman	693 cazuri	25 decese		Galați	436 cazuri	71 decese	
Gorj	594 »	61 »		Craiova	206 »	17 »	
Botoș.	427 »	46 »		Brăila	226 »	11 »	
Bacău	329 »	17 »		Tulcea	134 »	26 »	

1898.

Bacău	2464 caz.	227 decese		Bucur.	1174 caz.	166 decese	
Covurlui	1207 »	36 »		C.-Lung	395 »	—	
Dolj	1039 »	77 »		Iași	735 »	53 »	
Fălciu	1142 »	20 »		Huși	430 »	2 »	
R.-Sărat	1337 »	55 »		Alexand.	289 »	8 »	
Tecuci	2158 »	220 »		Roman	201 »	6 »	
Tulcea	1640 »	185 »		R.-Vâlc.	213 »	3 »	
Tutova	1849 »	124 »					
Vâlcea	1233 »	47 »					

1899.

Botoșani	1123 caz.	55 decese		Bucur.	341 cazuri	31 decese	
Dorohoi	1758 »	117 »		Ploești	109 »	9 »	
Ialomița	1899 »	194 »		Dorohoi	133 »	4 »	
Ilfov	1706 »	77 »		Galați	97 »	14 »	

Muscel	1767	caz.	109	decese.	Buzeu	69	cazuri	4	decese
Oltu	1216	»	42	»	Roșiori	23	»	6	»
Prahova	1074	»	85	»	Drăgăș.	222	»	8	»
R.-Sărat	1391	»	99	»					
Teleorm.	4674	»	168	»					
Vâlcea	3098	»	63	»					
Vlașca	1122	»	116	»					

În anii 1898 și 1899 rujeola pare a fi făcut mai multe ravaje în comunele rurale, de cât în cele urbane.

Variola

Grație vaccinării și revaccinării Variola a ajuns aproape a nu mai exista în unele țări, totuși își face încă la noi apariția din timp în timp.

După D-nul D-r I. Felix, aceasta ține la faptul că :

1) Suntem înconjurați de țări în care vaccinarea și revaccinarea nu este obligatorie și lucrătorii veniți din aceste țări sunt medii de propagare a acestei maladii.

2) Populațiunea nomadă, ca țigani, și cei care rezistă operațiunii vaccinării ca lipovenii din județele Tulcea, Constanța și Brăila, scapă nevaccinați și rămân deci apti a primi și a propaga această maladie.

3) Cu toate că vaccinarea este obligatorie din 1874, revaccinarea nu e impusă de cât din 1893, trebuie deci să mai așteptăm câți-va ani, pentru a nu mai întâlni om nevaccinat în țară.

Cu toate epidemiile serioase de variolă, ce am avut în acești ultimi ani, mortalitatea n'a fost excesivă. Într'adevăr în 1895 și 1896 când maladia atinsese maximum de intensitate, nu s'a înregistrat mai mult de 118

până la 120 decese la un milion de locuitori, pe când Franța a avut 145.₆, Belgia 259.₉, Austria 313.₃, Rusia 836.₄, la un milion de locuitori.

Iată după diferitele statistici ale serviciului sanitar, numărul cazurilor și deceselor provocate de Variolă de la 1886 încoace:

In anul 1886	—	4.969	cazuri	cu	1046	decese.
» » 1887	—	6.690	» »	1471	»	
» » 1888	—	13.248	» »	2662	»	
» » 1889	—	5.547	» »	285	»	
» » 1890	—	1.836	» »	236	»	
» » 1891	—	2.882	» »	244	»	
» » 1892	—	2.342	» »	308	»	
» » 1893	—	3.083	» »	289	»	
» » 1894	—	180	» »	26	»	
» » 1895	—	2.683	» »	638	»	
» » 1896		14.659	» »	2813	»	
» » 1897	—	8.541	» »	1512	»	
» » 1898	—	632	» »	103	»	
» » 1899	—	397	» »	64	»	

Vedem din acest tablou că din 14659 de cazuri câte a fost în 1896 numărul cazurilor de variolă a scăzut la 397, ce este însă mai îmbucurător, este că această stare pare a voi să se menție. Cauza acestei situațiuni nu trebuie căutată de cât în severile măsuri luate de administrația, speriată de cele petrecute în 1896, pentru a face imposibilă sustragerea de la operațiunea vaccinării.

Județele și orașele, cari au avut în cursul ultimilor ani a înscrii cele mai multe cazuri și decese datorite variolei sunt:

1895.

Județe			Orașe		
Constanța	99 caz.	10 decese.	Zimnicea	347 caz.	130 dec.
Dolj	133 »	44 »	Alexandria	30 »	5 »
Tulcea	80 »	9 »			
Teleorman	1217 »	265 »			
Romanați	379 »	68 »			

1896.

Teleorman	5061 caz.	816 dec.	București	355 caz.	106 dec.
Romanați	2918 »	792 »	Brăila	89 »	29 »
Vlașca	2287 »	460 »	Zimnicea	446 »	51 »
Dâmbovița	695 »	64 »	Alexandria	245 »	37 »
Dolju	416 »	52 »	Ploești	158 »	18 »

1897.

Mehedinți	2421 caz.	465 dec.	București	228 caz.	71 dec.
Vlașca	898 »	149 »	Ploești	76 »	20 »
Prahova	768 »	150 »	Craiova	26 »	10 »
Dâmbovița	759 »	89 »			
Buzeu	473 »	7 »			

1898.

Buzeu	186 caz.	28 decese.	București	20 caz.	8 decese.
Ilfov	104 »	22 »	Buzeu	12 »	2 »
Prahova	152 »	25 »			

1899.

Ilfov	55 caz.	3 decese.	Braila	45 caz.	7 decese.
Brăila	62 »	12 »	Buzeu	20 »	8 »
Dâmbovița	51 »	4 »	București	20 »	6 »

În ceea ce privește istoricul vaccinării în România găsim în *Raportul general al Serv. Sanitar pe 1897 de D. Dr. I. Felix*, date importante, ast-fel: primul care introduce variolisațiunea în România este *D-rul Gussi* pe la sfârșitul secolului al XVIII-lea. La începutul secolului al XIX-lea variolisația a fost înlocuită cu vaccinația. Vaccinul era luat de la vacile atinse de cow-pox sau de la pustulele celor vaccinați.

În 1803, *D-rul Hesse*, medicul prințului Moldovei, Alexandru Moruzi, face primele vaccinări la Iași. Același domnitor numește apoi pe *D-rul Froelich* medic-vaccinator al principatului. Cu toate că prin promulgarea regulamentului organic se prevede generalizarea vaccinării, ea n'a fost practică de cât la un număr foarte restrâns de persoane.

Abia în 1863 *D-rul Davila* reușește să creeze în fie-care plasă, un post de medic, însărcinat cu operația vaccinării. Legea sanitară din 1875 și cea modificată din 1885 prevăd ca vaccinarea să fie obligatorie și gratuită și în acest scop atașază pe lângă fie-care medic de plasă, unul sau doi agenți vaccinatori sub-chirurgi.

Azi nu se mai întrebuințează în toată România de cât vaccin animal, furnizat în abundență de mai multe institute subvenționate de stat (Institutul vaccinogen al Statului, Școala de Medicină veterinară, Institutul D-rului Pușcariu).

Numărul vaccinațiilor și revaccinațiilor în ultimii ani a fost:

În anul 1895 — 309.757 vaccinați 176.560 revaccinați.			
» »	1896 — 381.689	»	335.180 »
» »	1897 — 365.047	»	380.774 »

Proporțiunea vaccinaților fără succes este azi de 6% iar la revaccinați ating 20%.—(Dr. I. Felix).

Tusa convulsivă

Nu este prea frecventă în România, iar mortalitatea produsă este mult mai mică de cât în alte state din Europa.—În termen mediu mortalitatea produsă de tusa convulsivă este de 0.₁₂ la 1000 de locuitori pe an.—Germania 0.₃₆. Elveția 0.₂₁ la 1000 locuitori—și de 4.₅₀—5% din totalitatea cazurilor.

Numărul cazurilor, ce se produc în termen mediu pe fie-care an, este de 10—15 mii, în acești ultimi ani însă, numărul a fost ceva mai ridicat ca de alt-fel în toată Europa.

Iată numărul cazurilor și deceselor din ultimii ani.

În anul 1895 — 8.633 cazuri cu 488 decese.

» » 1896 — 12.534 » » 623 »

» » 1897 — 15.174 » » 1178 »

» » 1898 — 19.533 » » 1469 »

» » 1899 — 15.037 » » 706 »

Județele și orașele cari au prezentat cele mai multe cazuri sunt:

1895.

Județe	Orașe
Teleorman 305 caz. 49 dec.	București 72 caz. 48 dec.
Prahova 323 » 44 »	Galați 109 » 39 »
Argeș 950 » 38 »	Piatra 70 » 30 »
Romanați 285 » 29 »	Iași 75 » 23 »
Vlașca 291 » 32 »	Fălticeni 77 » 17 »

1896.

Județe				Orașe			
Buzău	1400	caz.	116 dec.	București	113	caz.	14 dec.
Prahova	701	»	66 »	Roman	312	»	12 »
Botoșani	469	»	55 »	Pitești	83	»	9 »
Argeș	844	»	39 »				
Tutova	1593	»	29 »				
Ialomița	636	»	25 »				

1897.

Gorj	2628	caz.	341 dec.	Craiova	319	caz.	57 dec.
Mehedinți	550	»	98 »	T.-Jiu	283	»	15 »
Vâlcea	1048	»	71 »	R.-Sărat	92	»	14 »
Muscel	962	»	57 »				
Argeș	716	»	65 »				

1898.

Mehedinți	3450	caz.	472 dec.	București	336	caz.	104 dec.
Gorj	2283	»	216 »	Huși	554	»	2 »
Argeș	1198	»	91 »	Alexandr. 185	»	13 »	
Vâlcea	1355	»	74 »				

1899.

Teleorman	1685	caz.	90 dec.	București	115	caz.	46 dec.
Tutova	1039	»	31 »	Alexandr.	174	»	15 »
Ilfov	1169	»	40 »	Roșiori	221	»	7 »

Febra tifoidă

Numărul deceselor datorite febrei tifoide nu este prea mare la noi, în orî-ce caz mortalitatea este mai scăzută azi de cât acum cât-va timp.

In anul 1891 au fost	1363 dec.
» » 1892 » »	1056 »
» » 1893 » »	734 »
» » 1894 » »	628 »
» » 1895 » » 1537 bolnavi cu	573 » (37.28%)
» » 1896 » » 2126 » »	407 » (19.14%)
» » 1897 » » 6236 » »	972 » (15.57%)
» » 1898 » » 2815 » »	476 » (14.91%)
» » 1899 » » 3821 » »	579 » (15.62%)

Numărul cam restrîns al cazurilor și deceselor, provocate de febra tifoidă, se datorește de sigur lipsei în țară a centre prea mari, prea concentrate.

Județele și orașele, cari au prezentat cel mai mare număr de cazuri sunt:

1895.

Județe				Orașe			
Tutova	39	caz.	5 decese.	Iași	136	caz.	73 decese.
Muscel	85	»	11 »	București	84	»	37 »
Prahova	61	»	5 »	Galați	45	»	29 »
				Craiova	34	»	27 »

1896.

Ialomița	209	caz.	35 decese.	Iași	570	caz.	44 dec.
Prahova	75	»	19 »	Galați	147	»	31 »
Constanța	121	»	16 »	București	103	»	83 »
Tutova	92	»	12 »				

1897.

Județe			Orașe		
Dorohoi	147 caz.	17 decese.	București	1248 caz.	183 dec.
Bacău	105 »	16 »	Iași	306 »	48 »
Tulcea	98 »	16 »	Galați	245 »	51 »
Vlașca	173 »	28 »	Focșani	229 »	15 »

1898.

Dorohoi	171 caz.	19 decese.	București	445 caz.	104 dec.
Gorj	169 »	16 »	Iași	185 »	29 »
Bacău	139 »	16 »	Galați	180 »	39 »

1899.

Ilfov	395 caz.	34 dec.	București	330 caz.	121 dec.
Buzeu	357 »	38 »	Iași	207 »	25 »
Vlașca	224 »	29 »	Galați	200 »	34 »
Dâmbovița	143 »	11 »			
Oltu	125 »	17 »			
Teleorman	277 »	42 »			

Tifosul exantematic e foarte rar în România. Într'un interval de 5 ani de la 1893—97 nu s'au înregistrat în toată țara de cât 65 decese datorite acestei maladii.

Disenteria infecțioasă

In anul	1895	au fost	3120 caz.	urmate de	396 decese
»	»	1896	»	»	» 349 »
»	»	1897	»	»	» 97 »
»	»	1898	»	»	» 67 »
»	»	1899	»	»	» 547 »

Județele și orașele cari au prezentat cele mai multe cazuri în acești ultimi ani au fost:

1895.

Județe		Orașe
Bacău	922 caz. 91 decese.	București 95 caz. 22 decese.
Argeș	349 » 69 »	Craiova 76 » 22 »

1896.

Prahova	868 caz. 130 decese	In toate comunele ur-
Teleorman	550 » 36 »	bane din țară n'au fost de
Muscel	132 » 38 »	cât 99 caz. urmate de 12 dec.

1897.

Argeș	229 caz. 36 decese.	In nici o comună ur-
Mehedinți	193 » 15 »	bană nu s'a înregistrat nici
		un caz.

1898.

Tulcea	170 cazuri 23 decese.	In nici o comună ur-
		bană nu s'a înregistrat nici
		un caz.

1899.

Ilfov	1008 caz. 93 decese.	Oltenița 97 cazuri 11 dec.
Olt	760 » 36 »	Medjidia 95 » 4 »
Vlașca	759 » 88 »	București 31 » 2 »
Argeș	521 » 71 »	In nici o altă comună nu
		s'a mai semnalat vr'un caz.

După cum se vede din cifrele de mai sus disenteria infecțioasă e foarte rară în orașe, și destul de răspândită la țară, unde adesea se poate ușor confunda cu disenteria datorită relei alimentațiuni, apei sau poamelor crude.

Decesele rezultate din această maladie sunt în termen mediu de 10 %.

Paludismul

E știut că în Europa suntem după Italia, țara în care paludismul se află pe o scară foarte întinsă. Constituția geologică a terenurilor României și mai cu samă în regiunea șesurilor, e cauza că paludismul e așa de răspândit. Mai peste tot locul, sub un strat de humus mai mult sau mai puțin gros, se află un strat argilos impermeabil, care nu permite infiltrarea apelor atât de abondente provenite fie din ploă, fie din inundațiunile repetate a râurilor noastre. Aceasta dă naștere deci la numeroase ape stagnante, mlaștini, bălți, lacuri, în cari se află materii organice în descompunere și în cari se dezvoltă hematozoarul descris de *Laveran*, ca producător al al Malariei.

Igienistul *Beequerel* a arătat deja de mult că media vieții și talia scad în raport direct cu întinderea bălților dintr'o localitate, aceasta de sigur din cauza paludismului ce-l provoacă.

D-rul I. Felix dă în *Raportul general al serviciului sanitar pe anul 1902* un tablou întristător de frecvența paludismului în România. «Paludismul, zice dânsul, este

o boală endemică foarte veche, cea mai răspândită și cea mai gravă a României, el constituie una din cauzele mizeriei populațiunii agricole, producând dezastre economice mai mult de cât ori-ce altă boală endemică sau epidemică, prin influența nefastă ce o are asupra fizicului și moralului celui atins, demoralizându-l, făcându-l leneș, apatic, steril, incapabil de a munci și cugeta, îmbătrânindu-l înainte de timp și cauzându-i moartea prematură.»

Paludismul există în România din timpurile cele mai vechi, ilustrul exilat din Dobrogea—*Ovidiu*—îl relatează în scrierile sale. *Prințul Cantemir Demetru* în 1716 descrie ravajele produse de această maladie. *André Wolf* (1780—1796) Medicul general *Chr. Witt*, al armatei ruse (1828—29), medicii francezi *A. Fauvel* și *M. Lévy* în timpul războiului Crimeei (1854) descriu rând pe rând diferitele forme și ravajele produse de infecțiunea paludică în România și mai cu samă în Dobrogea.

Toate formele sub care se manifestă paludismul se regăsesc la noi, începând de la nevralgia intermitentă sub care prea adesea se ascunde paludismul, până la intoxicația cronică—*cahexia* paludică, - care adesea se instalează «d'emblé» fără a fi consecința acceselor clasice de febră palustră, și care formă este de sigur cea mai gravă. Acestei intoxicațiuni datorim faptul că întâlnim așa des, mai cu samă la țară, copii slabi, anemieci, cu scleroticile albastrui, cu edem al pleoapelor, glesnelor, cu spline enorme, adesea cu ascită, supuși la emofilie, cu capul greoi, indiferenți de ce-î înconjoară, melancolici și trândavi.

Continuând a trăi în acelaș mediu, intoxicația con-

tinuă și cu chiu cu vai, acești copii ajung la vârsta adultă, prezentând atunci înfățișarea și simptome și mai întristătoare. Par niște organisme diforme, slabi, cu spline enorme, unii sunt bulimici, alții pierd pofta de mâncare, se observă o perversiune a tuturor simțurilor, o micșorare a forței de reproducțiune, dar mai cu samă inteligența este isbită, în genere slăbită, poate la unii prezenta chiar un grad de cretinism.

Cum putem vedea din tablourile de mai jos precum și din harta întocmită de noi asupra întinderii paludismului, nu există nici un județ în toată țara, care să nu prezinte numeroase cazuri de paludism, dar în special județele acoperite de bălți sunt cele care produc cel mai mare număr.

Numărul total al cazurilor de paludism produse în România în intervalul de la 1892—1899 sunt:

În an. 1892 s'a constatat 196.514 caz. urmate de 630 dec.

»	1893	»	»	190.241	»	»	»	683	»
»	1894	»	»	181.933	»	»	»	435	»
»	1895	»	»	149.065	»	»	»	366	»
»	1896	»	»	149.282	»	»	»	522	»
»	1897	»	»	250.390	»	»	»	673	»
»	1898	»	»	84.120	»	»	»	517	»
»	1899	»	»	61.902	»	»	»	422	»

Repartizându-se cazurile pe județe găsim că pentru un interval de 4 ani adică de la 1894—1897, au prezentat fie-care județ în total:

Iași	—	34.997	cazuri,	media	anuală	fiind	de	8.749
Putna	—	7.125	»	»	»	»		1.781
Tutova	—	9.726	»	»	»	»		2.431

Buzeu	—	20.559	cazuri,	media	anuală	fiind	de	5.139
Tulcea	—	7.708	»	»	»	»		1.927
Tecuci	—	9.734	»	»	»	»		2.433
Brăila	—	6.895	»	»	»	»		2.724
Covurlui	—	6.005	»	»	»	»		1.501
Botoșani	—	13.216	»	»	»	»		3.301
Mehedinți	—	16.741	»	»	»	»		4.185
Vâlcea	—	12.304	»	»	»	»		3.002
Vlașca	—	12.297	»	»	»	»		3.024
Ilfov	—	17.290	»	»	»	»		4.322
Prahova	—	15.800	»	»	»	»		3.950
Dolj	—	18.396	»	»	»	»		4.774
Olt	—	7.318	»	»	»	»		1.829
Suceava	—	5.868	»	»	»	»		1.467
Argeș	—	9.040	»	»	»	»		2.260
Gorj	—	7.936	»	»	»	»		1.984
Roman	—	4.374	»	»	»	»		1.018
Muscel	—	4.331	»	»	»	»		1.000
Dâmbovița	—	6.818	»	»	»	»		1.700
Teleorman	—	6.970	»	»	»	»		1.742
Vaslui	—	3.436	»	»	»	»		859
R.-Sărat	—	3.944	»	»	»	»		986
Romanați	—	5.716	»	»	»	»		1.429
Fălciu	—	2.309	»	»	»	»		577
Ialomița	—	4.872	»	»	»	»		1.218
Dorohoi	—	3.225	»	»	»	»		831
Neamțu	—	2.242	»	»	»	»		560
Constanța	—	1.612	»	»	»	»		400
Bacău	—	1.699	»	»	»	»		424

În anii 1898 și 1899 s'au dat consultațiuni pentru paludism numai în comunele urbane ast-fel:

Județul	1898	1899			
Argeș	3382	2726	Muscel	1341	568
Bacău	1233	572	Neamțu	1703	631
Botoșani	2762	3326	Oltul	880	1086
Brăila	535	705	Prahova	3894	1983
Buzeu	3615	735	Putna	2077	928
Constanța	2471	2966	R.-Sărat	1843	1174
Covurlui	1199	900	Roman	1493	1097
Dâmbovița	1273	763	Romanați	2515	1270
Doljiu	4414	4622	Suceava	2577	1080
Dorohoi	1348	1960	Tecuci	3185	3168
Fălciu	1222	1402	Teleorman	2380	1502
Gorjiu	1924	1747	Tulcea	1847	3502
Ialomița	854	1010	Tutova	1445	792
Iași	3607	3194	Vâlcea	4301	2520
Ilfov	2030	1706	Vaslui	438	397
Mehedinți	8107	3224	Vlașca	2480	2495
			Total	73364	55202

Bolnavi internați în spitale au fost:

In spitale rurale ale Statului	4.466	2.435
» » județene	2.830	1.953
» » comunale	1.204	938
» » Eforiei	798	462
» » Epitropiei sf. Spiridon	783	458
» » Brâncoveneasa	247	97
alte spitale	348	227
» » israelite	60	130

Din citirea acestor cifre reținem 2 lucruri: 1) că paludismul este mai frequent în locurile joase și mlăștinoase; 2) că paludismul pare a fi în descreștere la noi.

Nu ezităm a atribui micșorarea numărului cazurilor de paludism, numeroaselor lucrări de asanare executate în ultimii timp. Afară de admirabilele lucrări executate la gurile Dunărei, putem zice că nu e județ, nu e oraș, nu e comună rurală chiar, care să nu fi contribuit în limitele puterii lor la asanarea localităților insalubre. Și ca rezultat, peste tot unde s'au făcut asemeni lucrări, cazurile de paludism s'au împuținat.

Rămâne totuși încă foarte mult de făcut pe acest teren: scurgeri, drenajuri, umplerea locurilor joase, plantațiuni, regularea cursului apelor, vor trebui să se facă de toate până a putea scăpa de Paludism. Nu trebuie să ne dăm înapoi de la nici un sacrificiu pentru a atinge acest scop și să luăm pildă de la Anglia, unde până în secolul al XVII-lea, mureau numai în Londra câte 3000 de persoane pe an din cauza paludismului.—Azi grație lucrărilor de drenaj făcute, secărei bălților și progresului agriculturii, în toată Anglia abia mai mor câte 500 din cauza paludismului.

Exemple de acestea am putea să continuăm a cita o mulțime, printre cari, dorința cea mai mare ne-ar fi, să putem peste cât-va timp număra și România.

Pelagra

Pelagra este, după paludismul, una din boalele care face cele mai multe ravaje în România.

Această maladie a fost denumită «boala mizeriei» a

lipsei de nutrițiune completă și variată și în special alimentațiunea aproape exclusivă cu porumb, mai cu seamă de rea calitate, a fost acuzată ca dând naștere la pelagră.

Unii autori ¹⁾ ca D-rul Balardin, Cesare Lombroso în Italia, Costallat în Franța, Pretendaris Typaldos în Grecia merg până acolo în cât acuză porumbul «din provinciile Dunărene» sau cel «de pe marginea Mărei Negre,» ca producând o intoxicație lentă și continuă — pelagra. Nu ezităm a afirma că aceste idei asupra porumbului românesc sunt complet eronate. Austria, Anglia și alte multe țări, cari importează cantități enorme de porumb românesc, nu au pelagra. Pe de altă parte cine ar putea susține că în Italia și Grecia pelagra nu și-a făcut apariția de cât de la introducerea porumbului românesc? Dacă Italia și Grecia au pelagră multă, apoi cauza nu ține de sigur de cât la faptul că populația lor este atât de săracă ca și a noastră, dacă nu mai mult; căci este aproape bine stabilit astăzi că cauza producătoare a pelagrei nu este de cât nutrițiunea insuficientă și proastele condițiuni igienice, în cari se află populația. Or, alimentația cea mai incompletă este de sigur alimentația exclusivă cu porumb, cu atât mai mult cu porumb stricat. De aci, o corelație strânsă între starea de prosperitate a unei țări și întinderea pelagrei.

O stare de prosperitate permite individului de a se pune în condițiuni igienice mai bune și mai cu seamă de a întrebuința o alimentație suficientă și variată — condițiuni rele pentru propagațiunea pelagrei. Un exemplu frapant despre aceasta ne furnizează dispariția pela-

¹⁾ Dr. I. Neagoe. Raport asupra misiunii pentru studiul pelagrei. 1899.

grei din Landes—Franța,—exemplu citat de D-l Dr. Neagoe. În această țară nenorocită, pelagra făcea ravajele cele mai mari, îndată ce prosperitatea și lucrările de asanare au început, pelagra a scăzut în așa chip în cât astă-zî foarte rar pe ici colo mai întâlnești câte un caz. Chiar în țara noastră, dacă consultăm anexata hartă a pelagrei, vom vedea că această maladie este mult mai frecventă în localitățile mai sărace și cu toate acestea porumbul «din provinciile Dunărene» se consumă în toată țara, atât numai că în localitățile mai bogate alimentația este mai suficientă și mai variată!

Dacă aruncăm o privire asupra numărului cazurilor de pelagră produse în ultimii timpî, vom vedea că pelagra a luat mai multă extensiune în 1898 (21272 cazuri) și în 1899 (32237 cazuri), anii în care recoltele fiind compromise, mizeria a fost mult mai întinsă printre populația rurală.

Nu intră în cadrul lucrărilor noastre a ne întinde asupra existenței sau a influenței *Verdetului* și *Pelagrozinei*, vom arăta însă că D-nu Dr. *Urbeanu* în urma unor lungi și paciente cercetări dă, ca cauze direct producătoare a pelagrei, lipsa sărurilor de potasă în porumbul de bună sau rea calitate.

Boussingault a stabilit mai de mult că lipsa sărurilor de potasă în nutrițiune avea efecte dezaastroase asupra organismului.

Știm pe de altă parte că țeseturile și centrurile nervoase au o absolută nevoie de săruri de potasă. Lipsa lor deci poate ușor și foarte bine da explicația diferitelor simptome prin care se manifestă pelagra.

Asemenea nu vom trece sub tăcere importante lucrări ale D-lui *Dr. G. Marinescu* asupra leziunilor centrilor nervoși în pelagră.

Aceste leziuni explică foarte bine simptomele boalei, iar ele însuși cu multă probabilitate nu sunt de cât un produs al denutrițiunii celulei nervoase.

Trebue să menționăm aci și opinia D-lui *Prof. Dr. Obregia* că Alcoolismul ar juca un mare rol în etiologia Pelagrei.

Ipoteza e plauzibilă, căci în tot cazul Alcoolismul provoacă de sigur o micșorare de rezistență a organismului.

Dăm aci câte-va analize a diferitelor calități de porumb românesc:

Analiza D-lui I. König. Director al stațiunii Agromice din Münster.

	Apă	Materii azotate	Oleuri	Carbohidruri	Celuloză	Seruri minerale
Minima	4.68	5.55	1.73	52.08	0.99	0.82
Maxima	22.20	14.31	8.87	72.75	7.71	3.93
Medie	13.35	9.45	4.29	69.33	2.29	1.29

Analiza profesorului V. Buțureanu din Iași.

Minima	8.80	5	4	64.41	0.88	1
Maxima	26.	13	9	74.54	2.17	2.78
Medie	12.	9	6.50	70	1.60	1.80

Analiza Domnului Dr. Urbeanu

porumb normal de bună calitate

	Apă	Materii azotate	Materii zaharoase	Amidon
Minima	8.48	5.77	1.28	51.42
Maxima	15.94	11.28	7.23	68.34
Medie	14.45	8.28	4.89	59.30

Porumb stricat

Minima	14.08	3.28	0.32	39.58
Maxima	28.47	9.89	3.29	57.09
Medie	20.40	6.66	1.81	47.12

Primul recensământ al pelagroșilor a fost orânduit în 1888 de *D-l Dr. Sergiu*, atunci director general al Serviciului sanitar.

S'a constatat atunci că existau în toata țara 10,626 pelagroși. În 1892 *D-nul Dr. I. Felix* găsește 16.488 pelagroși. Aceste cifre nu pot exprima complet adevărul, căci abia în 1893 s'a început a se ține statistici mai exacte de numărul acestor bolnavi, dresând liste nominale în fie-care localitate. Ast-fel s'a putut găsi pe anul 1893, 7091 pelagroși, dintre cari 3411 bărbați și 3680 femei. Dintre acestea erau 373 bărb. și 388 fem. până la 12 ani.

»	»	»	508	»	530	»	de la 12—20	»	
»	»	»	1507	»	1792	»	»	» 20—40	»
»	»	»	1023	»	970	»	»	» 40 ani sus.	»

Județele cari la acea epocă au prezentat mai multe cazuri sunt:

Covurlui	718	bolnavi.
Roman	712	»
Botoșani	465	»
Putna	449	»
Dâmbovița	440	»
Prahova	395	»
Iași	348	»
Tecuci	302	»
Dorohoi	296	»
Fălciu	272	»

În 1894 se găsesc 6694 pelagroși, dintre cari 3224 bărbați și 3470 femei.

Dintre acestea:

310 bărbați 282 femei până la 12 ani.

256 bărbați 317 femei de la 12—20 ani.

994 » 1426 » » » 20—40 »

1664 » 1445 » » » 40 ani în sus.

Județele cari au avut cel mai mare număr de bolnavi sunt:

Prahova	620	bolnavi.
Roman	617	»
Botoșani	609	»
R.-Vâlcea	506	»
Covurlui	458	»
Tecuci	400	»
Dorohoi	244	»
Fălciu	243	»
Bacău	247	»

În 1895 s'au aflat 7531 *pelagroși* dintre cari 3477 bărbați și 4084 femei. Dintre acestea:

387 bărbați și 364 femei până la 12 ani.

249 » 401 » de la 12—20 ani.

918 » 1880 » » » 20—40 »

1893 » 1439 » » » 40 ani în sus.

Județele cari au prezentat cel mai mare număr de cazuri sunt:

Tecuci	1093	bolnavi.
Covurlui	1012	»
Roman	975	»
Prahova	660	»

Vâlcea	380	bolnavi
Botoșani	326	»
Fălciu	266	»
Dorohoi	245	»

În 1896 am avut 17.912 pelagroși dintre cari 7739 bărbați și 10.173 femei. Dintre acestea 17 350 locuiau la țară, 112 în orașele mici și 450 în orașele mari.

Județele cari au prezentat cel mai mare număr de cazuri sunt:

Roman	1430	bolnavi.
Tutova	1271	»
Covurlui	1124	»
Prahova	1084	»
Dâmbovița	944	»
Tecuci	918	»

În 1897 au fost 19.796 pelagroși, dintre cari 9.132 bărbați și 10.664 femei. Dintre acestea 12.279 locuiau la țară 140 în orașele mici, și 337 în orașele mari.

Județele cari au prezentat cel mai mare număr de cazuri sunt:

Roman	1893	bolnavi
Teleorman	1215	»
Tutova	1159	»
Botoșani	1058	»
Dâmbovița	975	»
Vâlcea	894	»
Covurlui	886	»
Dorohoi	814	»
Putna	745	»
Tecuci	739	»
Bacău	721	»

În 1898 au fost 21272 de cazuri dintre cari 20400 locuiau la țară, 267 în orașele mici și 605 în orașele mari.

Județele cari au prezentat cel mai mare număr de cazuri sunt:

	Com. rur.	Com. urb.	Total
Roman	1915	+ 24	= 1939
Teleorman	1309	+ 116	= 1425
Tutova	1150	+ 112	= 1262
Covurlui	1291	+ 29	= 1320
Botoșani	1093	+ 114	= 1207
Dorohoi	910	+ 30	= 940
Dâmbovița	963	+ 10	= 973

În 1899 au fost 32,237 de cazuri dintre cari 30,637 locuind la țară, 642 în orașele mici și 958 în orașele mari.

Județele cari au prezentat cel mai mare număr de cazuri sunt:

	Com. rur.	Com. urb.	Total
Roman	2598	+ 31	= 2629
Ilfov	2000	+ 23	= 2023
Covurlui	1799	+ 76	= 1875
Dorohoi	1499	+ 45	= 1544
Dâmbovița	1437	+ 67	= 1404
Buzea	1042	+ 81	= 1123
Botoșani	1387	+ 154	= 1541
Bacău	1476	+ 87	= 1563
Gorju	1134	+ 43	= 1177
Mehedinți	1287	+ 14	= 1301
Tecuci	1517	+ 221	= 1738
Tutova	1292	+ 113	= 1405
Vlașca	1149	+ 20	= 1169

Făcând media cazurilor din acești ultimi ani găsim că județele, cari au prezentat în raport cu populația lor cel mai mare număr de bolnavi, sunt:

Roman, Tutova, Covurlui, Tecuci, Dorohoi, Botoșani, Argeș, Dâmbovița, Vâlcea, tocmai județele în cari populația este mai săracă și în condițiuni igienice cari lasă mai mult de dorit. Singurile localități unde pelagra aproape că nu există sunt județele *Constanța* și *Tulcea* în *Dobrogea*.

Pentru a avea o idee mai exactă de localitățile bătute mai mult de pelagră am întocmit harta aci alăturată, care reproduce relația între frecvența casurilor și numărul populației.

Se știe că tratamentul pelagrei este mai mult preventiv de cât curativ și ca atare incumbă mai mult administrației, care poate prescri și aduce la îndeplinire măsuri salutare. În 1883 și 1888 guvernul a însărcinat pe d-l *D-r Neagoe* a studia în streinătate și a propune mijloacele de combatere a acestei maladii. În urma avizului D-sale, guvernul a decis înființarea unui azil de pelagroși pe lângă scoala de agricultură de la Pancesc-Dragomirești, care funcționează din anul 1896. D-l *D-r Neagoe* a mai propus, având în vedere frumoasele rezultate obținute în Italia, de a construi bucătării economice și brutării în fie-care sat în scop de a înlocui încetul cu încetul prin pâine alimentul incomplect ce este porumbul, mai cu seamă când este stricat.

D-nul Dr. I. Drăgescu, medicul primar al județului Dolj, în raportul său anual pe 1900, publicat în «Buletinul serviciului sanitar» se exprimă ast-fel în ceea-ce

privește Pelagra : « Această boală merge crescând și cei atinși necunoscându-î gravitatea, rare-ori aleargă la ajutorul medical..... Suntem contra azilelor de pelagroși, și credem că ar fi mai nimerit a se lua dispozițiuni ca în fie-care comună să se învețe femeile a'și face pâine bună scăpând ast-fel și de pelagră și de tributul, ce'l plătim bulgarilor brutari.—Porumbul să se semene mai de timpuriu, să nu se recolteze de cât la complecta maturitate și în special dijmuitul să se facă de proprietari la timp »

Suntem pe deplin convinși că dacă s'ar aplica aceste măsuri, în toată rigoarea lor, am avea satisfacția de a constata curând dispariția pelagrei, care face atâtea ravaje, în țara noastră.

Art. 155 din legea sanitară oprește de alt-fel punerea în consumație a porumbului stricat, acest articol însă întâmpină multe dificultăți în aplicarea sa.

Maladiile Veneriene și Prostituția

Este greu să putem avea o statistică, care să poată arăta exact numărul cazurilor existente și al deceselor provocate de maladiile veneriene și în special de sifilis.

În diferitele rapoarte ale serviciului sanitar găsim cifrele următoare :

Decese cauzate de sifilis.

In anul 1893	75 decese
» » 1894	75 »
» » 1895	94 »
» » 1896	130 »
» » 1897	138 »
» » 1898	134 »
» » 1899	142 »

Aceste cifre nu pot da o idee justă de ravajele produse prin maladiile veneriene, căci dacă aceste maladii nu provoacă direct moartea, ele sunt însă o cauza depărtată dar frecventă a numeroase maladii letale.

Ar trebui deci, să avem o listă de toți bolnavii cărora maladiile veneriene și în special sifilisul a grăbit desnodământul fatal.

Pentru a ne da seama de întinderea acestor boale ne vom adresa numărului de consultațiuni date în fie-care an de medicii din funcțiunile publice și numărului bolnavilor îngrijiți în spitale.

Ast-fel, tot dupe diferitele rapoarte ale serviciului sanitar, găsim că pentru sifilis au fost:

In anul	Internați în spital	La consult. spitalelor	Consult. date de med. în jud.	Consult. date de m. în com.	Totalul
1893	7898	26490	5418	4109	43195
1894	8061	27615	4576	3023	43317
1895	9880	28881	4135	3083	45379
1896	9575	26578	2751	3500	42404
1897	10224	23226	2939	3003	39392
1899	10055	24682	5191	4111	54039

Aceste cifre par cam exagerate, în ori-ce caz ele nu pot oglindi adevărata întindere a boalei în țară, căci mai în tot deauna bolnavul, înspăimântat de consecințele boalei sale, nu se mulțumește a se prezenta de mai multe ori la consultațiile unui medic, ci chiar se prezintă la mai multe servicii de consultații ast-fel că fatalmente același bolnav se găsește înregistrat de mai multe ori și în mai multe servicii, fapt care mărește în mod vădit totalul cazurilor din statistică. Pe de altă parte nu toți acei atinși

de boale venerice recurg la îngrijirea medicală. Considerând aceste maladii ca rușinoase, le țin ascunse și recurg pentru a se îngriji la publicațiunile-reclame din jurnale sau, ce e mai rău, se caută cu medicamente băbești și în multe cazuri chiar de loc.

Toată această clasă de bolnavi scapă decî statisticiei, totuși numărul cazurilor de boale venerice este destul de mare la noi.

Savantul profesor de maladii venerice la Facultatea de medicină din București, D-l *Dr. Petrini-Galați*, a dat de mai multe ori alarma și a cerut cu insistență să se ia măsuri mai severe contra întinderii acestei maladii, care dupe dănsul produce mai multe cazuri și ravaje de cît chiar paludismul.

După D-l *Dr. I. Felix* (raportul general 1897) și D-l *Dr. Petrini-Galați* (*Rapport sur la prostitution et les maladies vénériennes en Roumanie* 1899), boalele venerice și-ar fi făcut apariția în România pe la finele secolului al XVII sau pe la începutul celui de al XVIII, dată ce corespunde cu numeroasele invaziuni ale armatelor vecine (Austria, Rusia, Turcia), fapt care ne ar îndreptăți să credem că maladiile venerice au fost aduse de aceste armate.

Aceste boale sunt întreținute în orașe prin prostituția clandestină foarte răspândită în orașele noastre mari. La sate ea este adusă de soldați în concediu, de lucrătorii din orașe, de comercianți și în genere de toți acei cari sunt în contact cu orașele mari.

Ceia ce însă contribuie mai mult la propagarea acestor maladii la sate, este contagiunea indirectă prin diver-

sele vase, cari servesc la băut sau la m ncat în c rciurile, unde prea adesea se uită a se cur ta aceste vase dupe fie-care consumator.

Prostituția este regulamentat , fie-care prostituată, stabilită într'o casă de prostitu ie, sau locuind singură, trebuie să se înscrie la poli ia respectivă  i a se prezenta de două or  pe sept m n  la vizita medicilor comunali.  n caz de boală ele sunt trimise în căutarea spitalelor, de unde nu pot e i de c t vindecate.

Nu tot ast-fel se  nt mpl  însă cu prostituatele clandestine, cari ușor se pot sustrage de la visita medicală  i pentru a remedia acestei stări este absolut necesar să interviev administrația, cre nd o serioasă poli ie sanitară, care ar poseda toate calit ile necesare, pentru a ' i îndeplini datoria în con tiin .

Regulamentarea prostitu iunii este absolut necesară  i ar trebui să se dea mai multă aten iune avizului D-lui *Dr. Prof. Petrini-Galați*, care ca reprezentant al guvernului la congresul interna ional pentru profilaxia sifilisului  i a maladiilor venerice,  inut la Bruxelles la 4—8 Septembre 1899, zicea: «or -care ar fi argumentele aduse de Aboli ioni ti nu ne rem ne nici o îndoială că o reglementare bine aplicată, ar da cele mai bune rezultate».

Numărul total al prostituatelor dupe rapoartele serviciului sanitar au fost :

 n 1892 în 43 or., 2076 prost. din care 1818 în 236 case de prost.  i 258 loc. sing.

» 1893 » 46 » 2360	» » » 2065 » 238	» » » » 295 » »
» 1894 » 49 » 2950	» » » 2625 » 245	» » » » 325 » »
» 1895 » 49 » 2653	» » » 2186 » 225	» » » » 477 » »
» 1896 » 50 » 2817	» » » 2066 » 222	» » » » 751 » »
» 1897 » 50 » 2860	» » » 2154 » 220	» » » » 706 » »

Cel mai mare număr de prostituate au fost în orașele următoare: (Pe anul 1897).

București	50	case de prostituate	484	prostituate	214	locuind singure
Galați	17	» » »	215	»	107	» »
Iași	11	» » »	191	»	160	» »
Braila	20	» » »	173	»	80	» »
T.-Severin	3	» » »	100	»	63	» »
Constanța	6	» » »	76	»	—	» »
Craiova	15	» » »	63	»	47	» »
Giurgiu	6	» » »	62	»	—	» »
Alexandria	2	» » »	55	»	—	» »

Din punctul de vedere al naționalităților, găsim în *Raportul asupra prostituției în România, (Dr. Petrini Galați)* că în 1898 la 508 prostituate erau în București:

300 Românce	12 Poloneze
60 Israelite	10 Bulgăroaice
64 Unguroaice	6 Sârboaice
20 Nemțoaice	2 Rusoaice
32 Țigănci	2 Armence.

La examenul medical la care au fost supuse aceste femei s'au găsit atinse de boale venerice:

Anul	bolnavi din care, șanceru simplu,		șanceru sifilitic,	sifilis secundar,	blenoragie	
1892	1253	» »	496	246	290	221
1893	1161	» »	410	259	289	203
1894	896	» »	312	207	257	208
1895	1042	» »	550	157	137	198
1896	1185	» »	629	181	126	249
1897	1350	» »	751		193	285

Pentru combaterea întinderii maladiilor venerice avem reglementarea prostituțiunii, ale căruia trăsuri generale le-am arătat deja.

Pe lângă aceasta *D-l Profesor Petrini-Galați* ar voi să se dea o extensiune mai mare cursurilor de siligrafie în clinicile spitalelor, pentru a familiariza mai mult pe tinerii medici cu varietățile atât de multiple, ce le prezintă aceste maladii și cu un examen mai minuțios al bolnavelor.

Lepra.

După datele oficiale ce posedăm, ar părea că rezultă, că lepra era o maladie necunoscută în România, înaintea războiului Româno-ruso-turc din 1877, ar fi fost deci adusă în țară de armatele rusești. Intr'adevăr, primele cazuri ce *D-nii D-ri Kalenderu* și *Petrini-Paul* au putut descoperi în registrele spitalelor, nu datează de cât de la 1876 în coace. În acelaș sens se exprimă și *Dl Medic primar al județului Vlașca*, într'un raport adresat direcțiunii generale a serviciului sanitar. «N'am avut, zice dânsul, nici un caz de lepră în județul nostru, înainte de război, azi (1897) există în județ 9 cazuri, cari toate au luat naștere în comuna Frătești, quartierul general al armatei rusești, sau în celelalte comune prin cari aceste armate au trecut, îndreptându-se spre Dunăre».

Este însă curios de constatat că azi, județe muntoase cum sunt Vâlcea, Argeș, Muscel, cari n'au fost traversate de armatele rusești, prezintă cel mai mare număr de leproși. Să se fi propagat prin contagiunea din județele infectate prin trecerea armatelor ruse, e probabil ;

credința noastră însă, este că lepra trebuie să fi existat în țară și mai înainte de 1877, ea însă a fost de sigur neobservată sau confundată cu formele atât de variate ale sifilisului sau tuberculozei.

Deși s'a încercat în mai multe rânduri a se dresa statistice de numărul leproșilor din țară, abia de la 1897 posedăm o asemenea statistică serioasă și bine controlată.

La finele anului 1897 existau în toată țara 140 de cazuri de lepră, bine constatate și cunoscute. În cursul anului 1898, din acest număr de leproși au sucombat 14 și s'au produs,—sau descoperit—58 noi cazuri. În cursul anului 1899 au fost 12 decese și 72 noi cazuri, ceea ce face că la finele anului 1899 nu existau în toată țara de cât 243 de leproși, cazuri bine constatate și puse în observație :

Iată repartițiunea acestor 243 cazuri :

	No. cazurilor fine 1897	adăugați în 1898	morți în 1898	adăugați în 1899	morți în 1899	Rămăși la 31 Dec. 1899
Argeș	18	6	1	2	2	23
Botoșani	1	—	—	—	—	1
Brăila	3	—	—	1	—	4
Buzeu	4	—	1	2	—	5
Constanța	2	—	—	1	—	3
Dâmbovița	6	2	—	1	2	7
Doljiu	4	1	—	7	—	12
Fălciu	—	—	—	1	—	1
Gorjiu	4	2	—	1	1	6
Ialomița	2	1	—	2	—	5
Iași	1	—	—	—	—	1
Ilfov	10	9	—	7	—	26
Mehedinți	14	4	1	2	3	16
Muscel	11	7	2	2	2	16

Oltul	1	2	—	3	—	6
Prahova	7	1	1	7	—	14
Putna	—	—	—	1	—	1
Romanați	2	—	—	1	—	3
Tecuciu	—	1	1	1	—	1
Tulcea	16	2	2	13	—	29
Teleorman	7	3	—	5	1	14
Vâlcea	18	10	3	12	—	37
Vlașca	8	6	2	—	1	11

În județele Bacău, Dorohoi, Neamțu, R.-Sărăt, Roman, Suceava, Tutova și Vaslui nu s'a găsit până la finele anului 1899 nici un caz de lepră.

Prevențiunea Lepreii este greu de executat, mecanismul transmisiunii chiar, al acestei boli, nefiind încă bine stabilit. S'au luat totuși măsuri, cari par a da un rezultat satisfăcător, astfel s'a creat încă din 1897 un asil pentru leproși la Răchitoasa, se supraveghează imigrațiunea leproșilor, sunt puși în observație la domiciliul lor toți leproșii, cari nu pot sau nu voesc a se căuta într'un ospiciu sau spitale.

Conjonctivita Granuloasă

Conjonctivita granuloasă, prezentînd un caracter epidemic, a fost pentru prima oară constatată oficial în armată, în anul 1862 la regimentul al 5-a de Infanterie sosit de la Galați la București.

De la această epocă, boala pătrunde succesiv la toate corpurile de armată, făcînd mai cu seamă ravaje în localitățile și localurile mai insalubre.

Dupe D. Dr. I. Felix, boala ne-ar veni din Rusia,

Ungaria, Galiția, Bucovina și mai cu seamă din Turcia ¹⁾, țeri unde se găsește în stare endemică. În armată ea a fost adusă de recruți ovrei din Moldova, unde mai cu seamă în județele Botoșani, Dorohoi, Suceava și Iași conjunctivita granuloasă este foarte răspândită printre populația israelită.

Afară de aceste districte ale Moldovei, conjunctivita granuloasă se găsește răspândită în toată țara, fără totuși a produce ravaje prea alarmante.

În 1890 un regulament precizează măsurile de întrebuițat pentru a preveni și a combate această maladie și urmîndu-se exemplul dat de Germania se decide a se convoca în serii, medicii civili, la București și Iași pentru a asista la conferințe ținute de specialiști, în scop de a face să se cunoască mai ușor caracterile Conjonctivitei granuloase precum și mijloacele ei de combatere; dar nici regulamentele nici conferințele nu au dat rezultatele așteptate.

În 1894 D-l *Dr. Manolescu*, profesor de Oftalmogie la București, presintă Ministerului de Interne un memoriu asupra ravajelor produse și măsurilor de luat contra întinderii conjunctivitei granuloase.

În concluziunile raportului său, susține că cazărmile mai cu seamă, sunt cele mai mari focare de infecțiunii, că fie-care soldat atins de conjunctivită granuloasă este un focar ambulant al acestei maladii, și că adesea soldatul bolnav, liberat ca vindecat, nu este de cât în aparență și abia ajuns în familia lui transmite infecțiunea. Cere deci de urgență asanarea cazarmelor.

¹⁾ În armata turcească Conjonctivita granuloasă este foarte frecventă, ea exista în Dobrogea cînd era încă sub dominațiunea turcească.

Serviciul sanitar superior, chemat de Ministerul de Interne, a se pronunța asupra acestui raport, 'l aprobă și cere ca toți elevii din toate scoalele, toți deținuții, toți soldații să fie la sosirea lor examinați cu multă atenție și de mai multe ori; să se instaleze pavilioane de izolare; să se generalizeze printre populația orașelor și a satelor măsurile ce trebuiesc luate contra conjunctivei granuloase.

Pentru a ne da seama de întinderea acestei maladii vom arăta că:

În 1892 s'au căutat în spit. 308 bolnavi, iar la consult. 1165

» 1893 » » »	289	» » »	5787
» 1894 » » »	443	» » »	5431
» 1895 » » »	620	» » »	3475
» 1896 » » »	671	» » »	2214
» 1897 » » »	621	» » »	4264

Față de numărul destul de mare al consultațiunilor trebuie să reamintim că nu poate exprima adevăratul număr al bolnavilor, căci se știe cât de des trebuie să se prezinte la consultație un ast-fel de bolnav.

Am spus că majoritatea cazurilor de conjunctivită granuloasă se află în districtele Moldovei printre populația evreiască. Într'adevăr statistica ne arată că:

La 2178 granuloși din anul 1895 au fost 789 evre

» 3609 » » »	1896 » » »	1252 »
» 3794 » » »	1897 » » »	1582 »

Pentru anul 1898 posedăm în privința acestei maladii o statistică mai completă pe care o reproducem aci

Argeș	14	în comune rurale,	1	în comune urbane
Bacău	49	» »	6	» »
Botoșani	262	» »	108	» »
Brăila	41	» »	33	» »

Buzeu	38 în comune rurale	6 în comune urbane
Constanța	26 » »	11 » »
Covurlui	196 » »	38 » »
Dâmbovița	45 » »	8 » »
Doljiu	116 » »	38 » »
Dorohoi	311 » »	70 » »
Fălciu	283 » »	227 » »
Gorjiu	32 » »	9 » »
Ialomița	69 » »	4 » »
Iași	636 » »	501 » »
Ilfov	172 » »	453 » »
Mehedinți	20 » »	8 » »
Muscel	12 » »	2 » »
Neamțu	72 » »	6 » »
Oltu	25 » »	1 » »
Prahova	51 » »	14 » »
Putna	51 » »	13 » »
R.-Sărat	44 » »	— » »
Roman	184 » »	79 » »
Romanați	31 » »	5 » »
Suceava	90 » »	29 » »
Tecuci	61 » »	6 » »
Teleorman	43 » »	19 » »
Tulcea	66 » »	21 » »
Tutova	60 » »	25 » »
Vaslui	84 » »	19 » »
Vâlcea	59 » »	4 » »
Vlaşca	15 » »	5 » »
Total	3258 » »	1769 » »

În spitalele militare se primesc soldații bolnavi de conjunctivită granuloasă de la 600—800 pe an.

Au fost scutiți din cauza conjunctivitei granuloase:

La recrutarea din 1893	53 tineri
» 1894	36 »
» 1895	30 »
» 1896	33 »
» 1897	70 »
» 1898	41 »

Ca urmare a acestei maladii avem augmentarea numărului orbilor ast-fel:

În 1892, s'au aflat 2096 orbi, în 1893, 3257, în 1894, 3340 la finele anului 1895, 2703, dintre cari 403 erau în orașe și 2300 în comunele rurale.

În cursul anului 1896 s'au adăugat 47 orbi în orașe și 223 în comunele urbane, în total au fost deci 2973.

În cursul anului 1897 s'au adăugat 95 orbi în orașe și 175 în comunele rurale, în total au fost deci 3243.

În cursul anului 1898 s'au adăugat 16 orbi în orașe și 267 în comunele rurale, total au fost deci 3526.

În cursul anului 1899 s'au adăugat 86 orbi în orașe și 574 în comunele rurale, în total au fost deci 4186 de orbi în toată țara.

Important însă ar fi de a se ști până la care punct pierderea totală a vederii este datorită conjunctivitei granuloase.

În teza de doctorat, inspirată de D-l *Profesor Manolescu*, D-rul *Cacalețeanu*, pe 800 orbi examinați, găsește că cauza producătoare nu ar fi de cât de 74 de ori conjunctivita granuloasă, ceia ce dă o proporție de 9.2%. Suntem tentați a crede că numărul acesta trebuie să fie mai mare.

Tuberculoza

Tuberculoza este relativ destul de răspândită în România, provocând în orașe 2-4‰ decese, asupra totalului populațiunei; la țară maladia este în proporțiuni ceva mai mici.

De la anul 1893 până la 1899 numărul deceselor de tuberculoză din comunele urbane, capitale de județ din toată țara, variază între 3000 și 3500; cel mai mare număr îl prezintă anul 1896 cu 3636 decese, cel mai mic, anul 1899 cu 2939 decese.

Făcând media deceselor produse de tuberculoză, în fie care oraș, pe intervalul de la 1893—1899, rezultă că aceeași maladie produce în termen mediu pe fie-care an:

In București	— 886 decese	Călărași	— 46 decese
» Craiova	— 221 »	Constanța	— 45 »
» Iași	— 215 »	R.-Sărat	— 37 »
» Galați	— 201 »	T.-Severin	— 36 »
» Ploești	— 163 »	Dohoroi	— 36 »
» Brăila	— 162 »	Piatra (N).	— 42 »
» Botoșani	— 103 »	Vasluiu	— 31 »
» Bârlad	— 98 »	Tecuciu	— 30 »
» Giurgiu	— 75 »	T.-Măgurele	— 29 »
» Focșani	— 75 »	Fălticeni	— 28 »
» Buzeu	— 65 »	Slatina	— 27 »
» Tulcea	— 61 »	Târgoviște	— 25 »
» Pitești	— 53 »	T.-Jiul	— 19 »
» Bacău	— 49 »	Huși	— 17 »
» Roman	— 49 »	R.-Vâlcea	— 15 »
» Caracal	— 48 »	Câmpu-L.	— 13 »

Aceasta ca simplă statistică; dacă însă voim să avem adevărată idee despre frecvența tuberculozei în diferite localități, despre distribuția și gravitatea ei, trebuie să comparăm media anuală a mortalității datorită tuberculozei, cu numărul total al locuitorilor, în fie-care centru.

Bazându-ne pe cele mai recente și serioase statistici am ajuns a forma următorul tablou din care se vede că: În Craiova sucombă pe fie-care an de tuberculoză 4.₉ la 1000 loc.

» Slatina	»	»	»	»	»	»	4. ₉	»	»	»
» Călărași	»	»	»	»	»	»	4. ₆	»	»	»
» Constanța	»	»	»	»	»	»	4. ₅	»	»	»
» Bârlad	»	»	»	»	»	»	4. ₃	»	»	»
» Caracal	»	»	»	»	»	»	4. ₂	»	»	»
» Bacău	»	»	»	»	»	»	4. ₁	»	»	»
» Ploești	»	»	»	»	»	»	4.	»	»	»
» R.-Sărat	»	»	»	»	»	»	3. ₉	»	»	»
» Giurgiu	»	»	»	»	»	»	3. ₆	»	»	»
» Focșani	»	»	»	»	»	»	3. ₆	»	»	»
» Pitești	»	»	»	»	»	»	3. ₄	»	»	»
» Botoșani	»	»	»	»	»	»	3. ₄	»	»	»
» Buzeu	»	»	»	»	»	»	3. ₃	»	»	»
» Braila	»	»	»	»	»	»	3. ₂	»	»	»
» Drohoi	»	»	»	»	»	»	3. ₂	»	»	»
» T.-Măgurele	»	»	»	»	»	»	3. ₂	»	»	»
» Vaslui	»	»	»	»	»	»	3. ₁	»	»	»
» Iași	»	»	»	»	»	»	3. ₁	»	»	»
» Tulcea	»	»	»	»	»	»	3.	»	»	»
» Roman	»	»	»	»	»	»	3.	»	»	»
» Tecuciu	»	»	»	»	»	»	2. ₉	»	»	»
» Galați	»	»	»	»	»	»	2. ₉	»	»	»

În R.-Vâlcea sucombă pe fie-care an de tuberculoză 2,8 la 1000 loc.

» Târgoviște	»	»	»	»	»	2,7	»	»	»
» Piatra (N.)	»	»	»	»	»	2,6	»	»	»
» București	»	»	»	»	»	2,4	»	»	»
» T.-Jiul	»	»	»	»	»	2,2	»	»	»
» T.-Severin	»	»	»	»	»	1,9	»	»	»
» Fălticeni	»	»	»	»	»	1,6	»	»	»
» Huși	»	»	»	»	»	1,2	»	»	»
» C.-Lung	»	»	»	»	»	1,1	»	»	»

Ușor se poate constata din aceste cifre, corelațiunea strînsă ce există între salubritatea unui oraș, și numărul deceselor provocate de tuberculoză.

Craiova, Ploești, Bârlad, Călărași, Constanța, sunt adevărate focare de tuberculoză, starea lor igienică e cunoscută în destul. În schimb orașe aflate în condițiuni igienice mai satisfăcătoare, avînd cel puțin apa și canalizarea necesară sau cele ce sunt situate în regiunile muntoase, la altitudini mari, prezintă prea puține cazuri de tuberculoză.

Ca mijloc de combatere a tuberculozei n'avem de cît sanatoriile, singurul tratament rezonabil. Grație Direcțiunei generale a serviciului sanitar, vom fi în curînd dotați cu un asemenea așezămînt, construit după modelul celor din străinătate și întrunind toate condițiunile cerute.

Inceputuri în această direcție exista deja mai de mult și reputația în cura tuberculozei a unor altitudini mari cum sunt: *Titvele*, *Bâsca-Penteleu*, *Rucăr*, *Agapia*, e cu drept cuvînt, stabilită de mult timp.

Eforia Spitalelor civile din București, întreține un sanatorium maritim la Techir-Ghiol în Dobrogea, care însă e mai profitabil scrofuloșilor de cît tuberculoșilor.

Ca mijloc de profilaxie se aplică aproape toate mē-

surile propuse și recunoscute eficace. Publicațiuni și instrucțiuni populare de tot felul, în scop de a feri populațiunile de contagiune, înființarea de scuișoare, conținând substanțe antiseptice în localurile publice, izolarea pe cât se poate a individului atins, măsuri de poliție sanitară veterinară, pentru a nu se transmite contagiunea de la animale la om, etc., etc. Toate aceste măsuri sunt însă insuficiente, și mijloacele de cari dispunem azi nu sunt încă în stare să împiedece propagarea tuberculozei.

Pentru a preveni însă prea marea întindere a tuberculozei, nu trebuie să ne mulțumim numai a căuta mijloacele necesare de a stârpi agentul provocator al boalei, adică bacilul; atenția noastră trebuie să se dirijeze serios spre al II-lea factor, necesar infecțiunii, adică spre individul tuberculizabil. Anemicul, limfaticul, scrofulosul sunt pândiți de tuberculoză, contra a cărei invaziuni nu pot rezista, lipsindu-le puterea de rezistență ce o au toți cei robuști.

Dacă deci, de mică, s'ar da acestor copii o educațiune cu totul specială, cultivându-se în primul rând fizicul, pentru a-i face să capete puterea de rezistență necesară, mulți din ei ar scăpa mai târziu de infecțiunea tuberculoasă, ce inevitabil s'ar fi produs în caz contrar.

Pentru acest cuvânt, suntem partizanii ideii de a se crea școli speciale pentru copii slabi, anemici, tuberculizabili; școli în cari observându-se cele mai riguroase măsuri igienice, — de mare folos elevului în viitor, — s'ar concentra aproape toată atenția spre dezvoltarea fizică a copilului.

Pentru a împiedeca infecțiunea în localurile de școală, Direcțiunea generală a serviciului sanitar a luat lauda-

bila măsură, de a nu se mai primi în școală fie elevi, fie profesori atinși de tuberculoză pulmonară. Această măsură ar trebui întinsă și asupra tuturilor funcționarilor publici, ne mai primindu-se funcționari în serviciu până n'ar prezenta certificate necesare, constatând că e îndemn de tuberculoză. Prin acest mijloc s'ar evita transformarea biurourilor în cuiburi de tuberculoză, și s'ar face un adevărat serviciu celor atinși de tuberculoză cari ar putea găsi afară la sate, odată cu ocupațiunii și sănătatea lor.

În armată, constatăm cu plăcere că s'au realizat mari progrese în profilaxia tuberculozei. Bunele condițiuni de igienă în cari se află majoritatea cazarmelor noastre pe de-o parte, excluderea riguroasă de la serviciul militar a celor atinși de tuberculoză pe de altă parte, au contribuit a face foarte rară această maladie printre soldați.

Alcoolismul

În ultimii timpî, cei mai distinși medici și economiști ai țării au început o campanie viguroasă în contra alcoolismului, căreia îi atribue aproape toate relele de cari suferă populația țării.

Armele de cari se servă sunt conferințe, povețe populare, publicațiuni de tot felul, congrese în cari iau cele mai bune deciziuni pentru a împiedeca acest flagel.

De sigur că alcoolismul, cât de puțin ar fi răspândit, cauzează mari ravaje, de sigur iar că pentru a putea ajunge la rezultatul dorit, puțină exagerare e necesară pentru a frapa imaginațiunile profanilor.

Noi însă, care nu voim a da în această lucrare de cât date certe și bine controlate, ne vom sili a pune la punct această chestiune atât de mult discutată.

S'a susținut cu drept cuvânt de mulți, că alcoolismul e mai mult datorit intoxicațiunei lente și cronice cu alcool, adecă obiceiului de a consuma în fie-care zi o cantitate determinată de alcool, de cât obiceiului de a se îmbăta în mod accidental. Rămâne însă de știut, toți cei cari obișnuiesc a consuma zilnic băuturi alcoolice, trebuiesc taxați de alcoolici, sau sunt inevitabil destinați a fi loviți de alcoolism? Practica zilnică ne arată că acestei chestiuni nu putem răspunde de cât în mod negativ. Alcoolicii, ei nu pot fi taxați, fiind-că nu prezintă încă simptomele maladiei; că vor deveni alcoolici, iar nu putem afirma în mod indiscutabil.

În acest caz însă, care este cauza că numai unii devin alcoolici?

Cantitatea și calitatea alcoolului pe de-o parte, rezistența organismului pe de alta, iată cauzele cari fac că unii ajung mai repede de cât alții a prezenta simptomele alcoolismului.

De sigur că nu aceleași efecte (experiențe în privința aceasta sunt nenumărate) vor produce alcoolul de vin, alcoolul de fructe sau cel de cereale, de asemeni de la buna lor destilare, de la lipsa lor de alcooluri superioare, oleiuri volatile, depinde și efectele asupra organismului.

Să vedem acum cât alcool se consumă în țară și câți alcoolici sunt:

După statisticile serviciului sanitar găsim că:

În anul 1893 au fost 3895 bolnavi cu 196 decese

»	1894	»	3838	»	»	185	»
»	1895	»	3962	»	»	145	»
»	1896	»	3804	»	»	152	»
»	1897	»	4893	»	»	208	»
»	1899	»	4187	»	»	118	»

În termen mediu se consumă în România pe an, cam 3 milioane hectolitri de vin, 500,000 hectolitri de țuică de prune, 180,000,000 de grade sau 20 de milioane de alcool de porumb sau alte cereale, și 5—6 milioane de litri de bere pe an, ceea ce revine în total cam 9 litri de alcool absolut de cap de locuitor pe fie-care an, clăsând ast-fel România în al 9-lea rând printre statele din Europa, care consumă mai mult alcool.

Dacă cifrele ce reprezintă cantitățile de alcool consumat pot fi adevărate, cele care reprezintă numărul alcoolicilor și deceselor datorite acestei maladii, nu pot fi de cât foarte aproximative. În orașe dese ori nu se înregistrează alcoolismul provocător al decesului pentru a nu jigni familia decedatului.

La țară controlarea deceselor e aproape nulă, iar în ce privește alcătuirea listelor de alcoolici, unii din medici sunt prea porniți în a vedea un alcoolic în orî-ce băutor, trecându-l ast-fel pe listă, iar alții se încred prea ușor în afirmațiile autorităților comunale rurale că în comuna lor nu există nici un alcoolic, când de multe ori chiar ei ar trebui trecuți în capul listei.

Este alcoolismul mai răspândit în orașe sau la țară? Deși nu posedăm date certe pentru a rezolva această chestiune, totu-și putem afirma că alcoolismul, cel puțin la noi, e mai răspândit în orașe.

La țară prea adesea locuitorii nici nu au cu ce 'și procura băuturi alcoolice și apoi chiar dacă zilnic ar consuma o cantitate oare-care de alcool, greaua și continua muncă fizică la care este supus, remediază în parte la ravajele ce ar produce alcoolul. Ceea ce este mai periculos

la țară, este reaua calitate de alcool ce o consumă țărânul, alcool provenit din o rea preparație, o rea conservare sau adăogire de substanțe vătămătoare organismului.

Părțile muntoase și deluroase ale țării producând mai mult alcool consumă și mai mult și prezintă ast-fel mai mulți alcoolici.

Orî-cum ar fi alcoolismul trebuie combătut.

Societățile de temperanță formate în acest scop, 'și-au luat o misiune admirabilă, dar deși în alte țări rezultatele au fost satisfăcătoare, la noi ne îndoim să se poată ajunge curând la scopul dorit.

Singura soluție ce ar fi pentru combaterea alcoolismului ar fi monopolul alcoolului, reglementarea și poliția severă a debitorilor de alcool.

Cu acest mijloc s'ar furniza un alcool curat, consumația lui ar scădea, beția în localurile publice ar dispărea, iar statul n'ar avea de cât beneficiu atât din punctul de vedere material cât și din punctul de vedere economic în viitor.

Alienați, Cretini, Surdo-muți

Alienați

În 1895 au fost 275 alienați în comunele urbane și 616 în comunele rurale.

În 1896 S'au adăogat 249 în com. urb. și 270 în com. rur.
 s'au însănăt. 97 » » » » 35 » » »
 au sucomb. 81 » » » » 120 » » »

În 1897 S'au adăog. 252 » » » » 269 » » »
 s'au însănăt. 53 » » » » 46 » » »
 au sucomb. 79 » » » » 131 » » »

In 1898	s'au adăog.	345	în com. urb. și	391	în com. rur.				
	s'au însănăt.	54	»	»	»	71	»	»	»
	au sucomb.	103	»	»	»	97	»	»	»
In 1899	s'au adăog.	279	»	»	»	466	»	»	»
	s'au însănăt.	89	»	»	»	132	»	»	»
	au sucomb.	62	»	»	»	130	»	»	»

La 31 Decembrie 1899 rămân

In comunele rurale din țară 1260

» » urbane » » 782

In total 2042 alienați.

Comunele urbane cari prezintă cel mai mare număr de alienați sunt:

	1895	1896	1897	1898	1899
București	106	79	82	147	169
Iași	63	79	122	162	184
Braila	18	28	35	46	42
Galați	15	26	29	34	33

Dintre județele cari prezintă cel mai mare număr sunt:

	1895	1896	1897	1898	1899
Prahova	75	51	53	65	70
Dorohoi	21	46	46	62	71
Teleorman	48	48	51	76	71
Argeș	47	56	57	60	69
Covurlui	36	37	49	49	46
Dâmbovița	32	32	36	31	46
Bacău	23	27	23	48	55
Doljiu	21	34	33	35	43

Gorjiu	27	27	21	33	36
Ialomița	12	14	20	43	72
R.-Sărat	20	31	38	34	21
Romanați	20	38	42	46	75
Vlașca	39	51	54	64	81

Cretini

În an. 1895 au fost 271 în com. urb. și 1360 în com. rur.

În 1896 s'au adăog. 28 » » » » 309 » » »

au sucomb. 29 » » » » 201 » » »

În 1897 s'au adăog. 39 » » » » 345 » » »

au sucomb. 12 » » » » 183 » » »

În 1898 s'au adăog. 35 » » » » 349 » » »

au sucomb. 20 » » » » 139 » » »

În 1899 s'au adăog. 53 » » » » 958 » » »

au sucomb. 18 » » » » 172 » » »

La 31 Decembrie 1899 au rămas:

În comunele rurale din țară 2626

» » urbane » » 347

În total 2973 cretini

Comunele urbane și județele care la sfârșitul lui 1899 prezentau cel mai mare număr de cretini sunt:

Comune urbane:	Iași	49
	Botoșani	14
	Târgoviște	13
	Craiova	12
	T.-Jiu	18

	Câmpu-Lung	28
	Slănic	18
	Roman	20
	Tecuci	14
	Alexandria	19
Județele :	Argeșiū	402
	Gorjiu	82
	Dâmbovița	133
	Muscel	493
	Prahova	164
	Romanați	68
	Neamțu	84

Surdo-muți

In an. 1895 au fost	370 în com. urb. și 3666 în com rur.
» » 1896 s'au adăog.	59 » » » » 576 » » »
au sucomb.	17 » » » » 359 » » »
In an. 1897 s'au adăog.	69 » » » » 613 » » »
au sucomb.	14 » » » » 283 » » »
In an. 1898 s'au adăog.	55 » » » » 708 » » »
au sucomb.	24 » » » » 282 » » »
In an. 1899 s'au adăog.	98 » » » » 1298 » » »
au sucomb.	18 » » » » 281 » » »

La 31 Decembre 1899 erau

In comunele rurale din țară	5666
» » urbane » »	578

In total 6244 surdo-muți

Comunele urbane și județele cari au prezentat la sfârșitul anului 1899 cel mai mare număr de cazuri sunt:

Comune urbane Iași	62
București	46

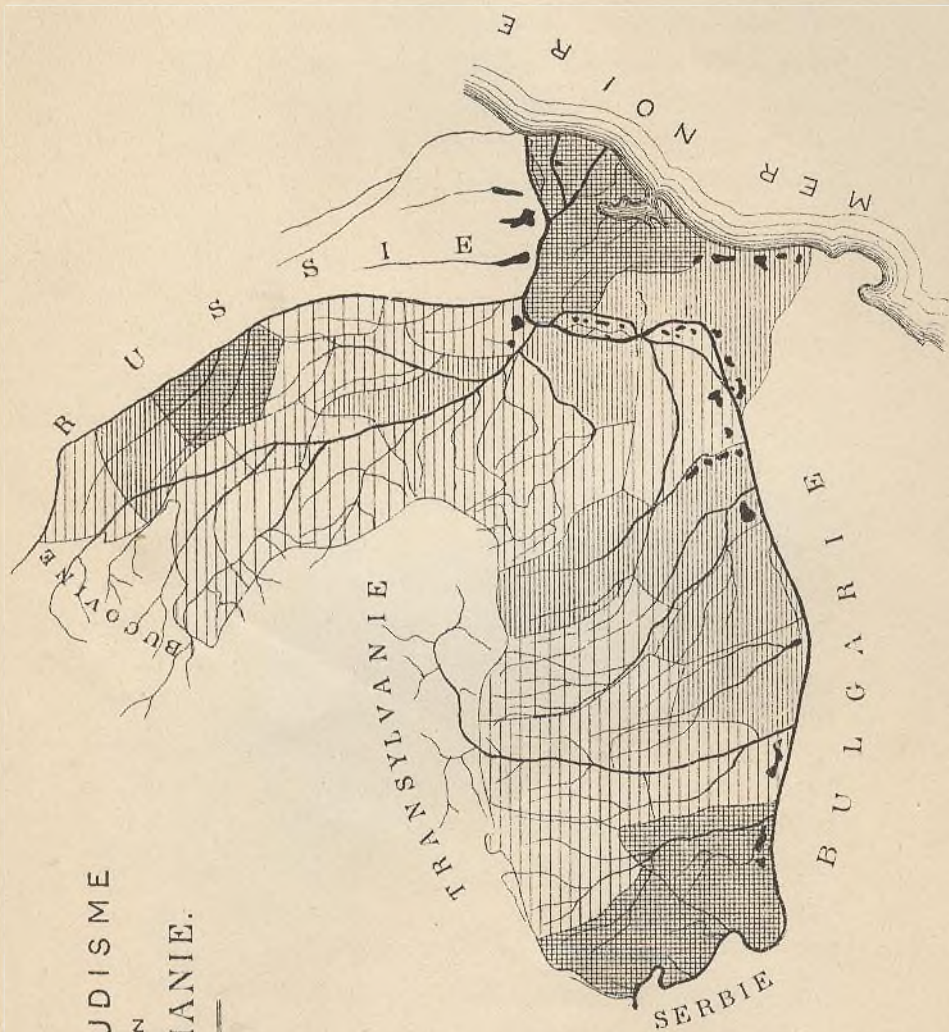
	Galați	24
	Craiova	23
	Câmpu-lung	45
	Ploești	25
	Roman	24
Județe :	Argeș	496
	Dâmbovița	346
	Dorohoi	186
	Gorjiu	320
	Muscel	388
	Prahova	317
	Teleorman	256
	Vâlcea	250

BIBLIOGRAFIE

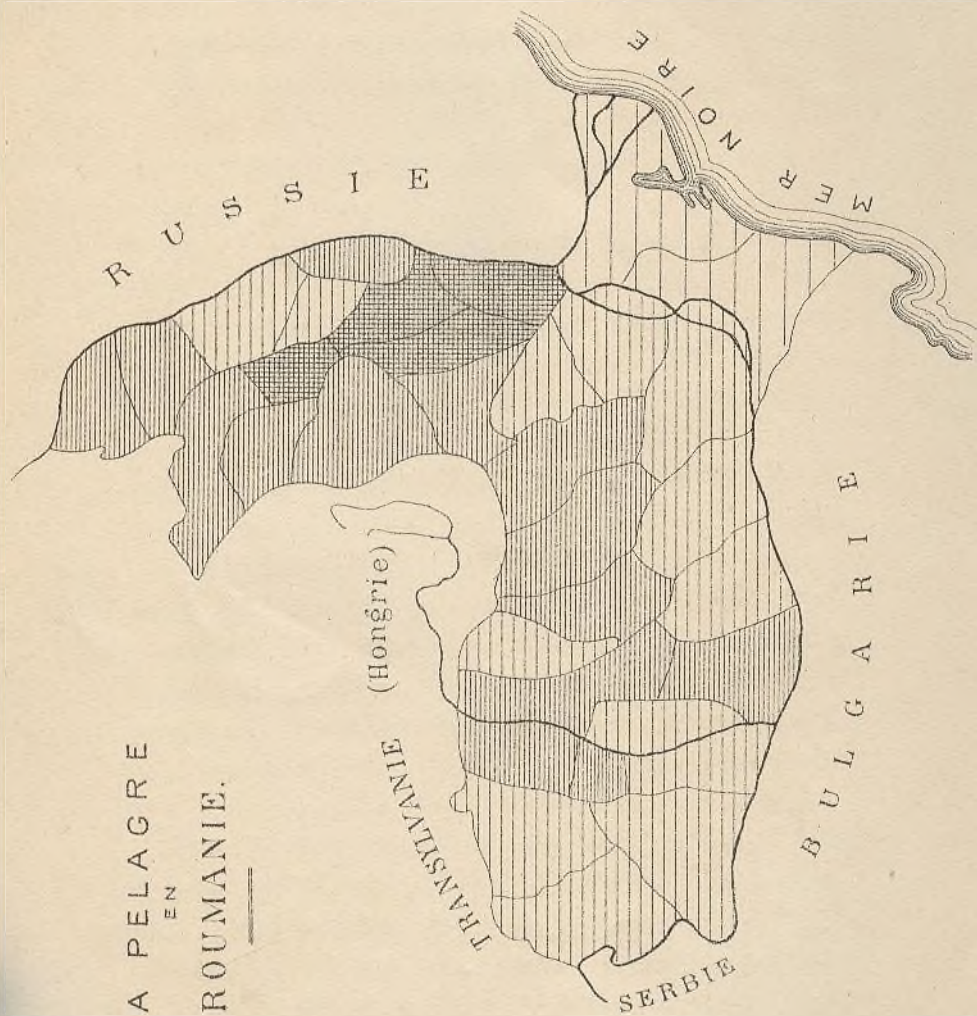
<i>Dr. I. Felix</i>	Geografie medicală a României. (Conferință ținută la 8 Martie 1892 la Soc. de Geogr. din București).
» » »	Rapoartele generale asupra igienei publice și serv. sanitar pe ani: 1892, 1893, 1894, 1895, 1896 și 1897.
<i>P. S. Aurelian</i>	Terra nostra (1880).
<i>C-te A. de Gubernatis</i>	La Roumanie et les Roumains (1898).
<i>Baronul d'Hoggnar</i>	Informațiuni asupra Dobrogei (1879).
<i>D. A. Sturdza</i>	Suprafața și populația regatului României în Bul. Soc. Geogr. Rom. (1895—vol XII).
<i>Dr. C. I. Istrati</i>	O pagină din istoria contemporană a României (1880).
<i>Bordier</i>	La géographie médicale.
<i>L. Fiquier</i>	Les races humaines.
<i>Benger</i>	La Roumanie en 1900.
<i>Grande Encyclopédie</i>	Art. Roumanie.
<i>G. I. Ionescu-Gion</i>	Istoria Bucureștilor (1899).
<i>Agence Off. roumaine</i>	Notices sur la Roumanie en 1900.
<i>Dr. Petrini-Galat</i>	Conferința internațională pentru profilaxia sifilisului.
» » »	Rapport sur la Prostitution en Roumanie (1899).
<i>Dr. N. Manolescu</i>	Igiena țăranului (1895).

- Dr. Al. Sabner-Tuduri* Apele minerale și stațiunile climaterice din România (1900).
- Dr. I. Ștefănescu* Privire asupra malariei în România (1898).
- * * Igiena publică și mersul serviciului sanitar al jud. Ilfov.
- Dr. Nicolae Oncescu* Raport general asupra mal. epidem. și vaccinațiunii în jud. Roman de la 1866—1893 (1894).
- Dr. N. Georgescu* Raport general asupra igienei publice a Capitalei pe 1900.
- Dr. I. Neagoe* Raport asupra misiunii pentru studiul Pelagrei (1899).
- Dr. P. Topinard* L'Anthropologie.
- I. Vraca și St. Spir.* Colecțiunea legilor, regulamentelor și instr. sanitare (1899).
- Dr. Antonini* Raport general asupra sănătăței pub. a urb. Craiova (1893).
- Dr. Gr. Romniciano* Syphilis infantile (Hôp. des Enfants 1874—1892)—1892.
- Dr. N. Manolescu* Rēul traiū al țēranului. — Interpelarea adresată în Senat în ziua de 31 Ianuarie 1897.
- Dr. V. Babeș* Boalele țēranului român.—Conferința ținută la 26 Ian. 1901.
- Dr. Al. Kaminski și N. T. Ionescu* Cauzele mortalității primei copilărie în România (1901).
- L. Colescu* Recensământul general al populațiunei din Decembre 1899.
- Dr. V. Babeș* Prejudițiile sanitare din punct de vedere al sciințelor sanitare.
- L. Colescu* Mișcarea populațiunei României în 1895.

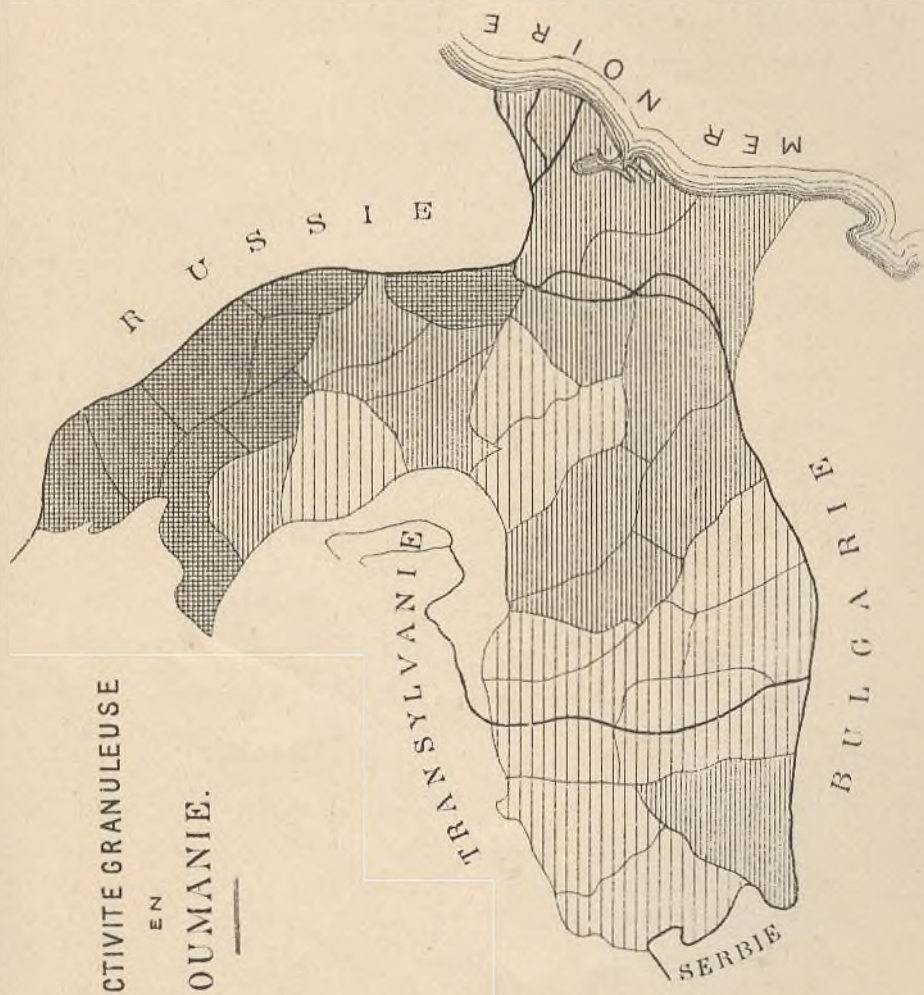
LE PALUDISME
EN
ROUMANIE.

LA PELAGRE
EN
ROUMANIE.

LA CONJONCTIVITE GRANULEUSE
EN
ROUMANIE.

De acelaș autor :

*Spiritul Animalelor in «Revista Scoalei»
Rezultatele obținute în Buxa de Epure simplă congenitală
la Spitalul de Copii din București (1898).*

6 lei